

ZACHOWAĆ
AUTENTYZM

TO PRESERVE
AUTHENTICITY

Konserwacja dwóch bloków dawnego
KL Auschwitz I

The Conservation of Two Blocks at the Former
KL Auschwitz I

Spis treści / Contents

4	Wstęp Introduction	I
8	Opis projektu Description of the project	II
12	Założenia konserwatorskie Conservation guidelines	III
18	Przebieg prac konserwatorskich The course of the conservation work	IV
20	Konstrukcje i instalacje Structures and installations	
24	Elewacje The elevations	
28	Stolarka Woodwork	
32	Warstwy malarskie Paint layers	
38	Podłogi. Drewno i ksyloolit Floors – wooden and xylolit	
42	Beton i zaprawy mineralne Concrete and mineral mortar	
46	Ceramika Ceramics	
50	Metal Metal	
54	Podsumowanie Summary	V
58	Rys historyczny A historical sketch	VI
60	Bloki 2 i 3 w obozie Auschwitz I Blocks 2 and 3 in Auschwitz I camp	
62	Rys historyczny obozu Auschwitz Historical sketch of the Auschwitz camp	
66	Historia bloku 2 w obozie Auschwitz I History of block 2 in the Auschwitz I camp	
70	Historia bloku 3 w obozie Auschwitz I History of block 3 in the Auschwitz I camp	
72	Zespół prowadzący projekt Project Team	VII

1. Blok 2. Warstwy malarskie.
Stan po pracach konserwatorskich.

Block 2. Paint layers
after conservation work.

W samym centrum doświadczenia współczesności leży Auschwitz. Nie sposób go pominąć w najważniejszych pytaniach o dzisiejszego człowieka, kulturę i cywilizację. Miejsce śmierci stało się po wojnie żywym Miejscem Pamięci. Symbolem, na którym budowano nowy, bezpieczniejszy świat.

Dbałość o pozostałości po Auschwitz służy zatem nie tylko zachowaniu historycznego Miejsca, ale także temu, byśmy lepiej mogli rozumieć wydarzenia, wyzwania i zagrożenia współczesności.

Auschwitz lies at the very center of contemporary experience. There is no way to avoid it in the most important questions about mankind, culture, and civilization today. After the war, a place of death became a living Place of Remembrance. A symbol on which new, more secure world was built.

Caring for what remains of Auschwitz thus serves not only the preservation of the historical Place, but also permits us better to understand the events, challenges, and dangers of the contemporary world.

Piotr M. A. Cywiński

I

Wstęp

Introduction

Wstęp

Przekazujemy
w Państwa ręce
publikację podsumowującą
realizację kilkuletniego
projektu konserwacji dwóch
historycznych bloków
znajdujących się
na terenie dawnego
oboju Auschwitz I.

Głównym zadaniem projektu było zachowanie autentyzmu oraz poprawa stanu dwóch historycznych bloków. Ochroną konserwatorską zostały objęte wszystkie zachowane elementy zabytkowe, które są jednocześnie świadectwem historii oboju. Złożoność wykonywanych prac i trudna problematyka wymagały ścisłej współpracy specjalistów reprezentujących różne dziedziny nauki. Szczególnie dużym wyzwaniem było ograniczenie do minimum ingerencji przy wprowadzaniu niezbędnych do zachowania i poprawy stanu bloków nowych instalacji. Najważniejsza była bowiem ochrona autentyzmu historycznych obiektów. Maksymalnie wykorzystano do tego ich oryginalną strukturę i elementy, przy okazji wypracowując wiele wyjątkowych rozwiązań konserwatorskich.

Zachowanie autentyzmu jest jednym z najważniejszych i najtrudniejszych stojących przed nami wyzwań. Ochrona pamięci o Auschwitz „po wsze czasy” to kontynuacja misji byłych więźniów. To także wielkie zobowiązanie wobec ofiar oraz następnych pokoleń. Pokoleń, które dzięki takim projektom będą mogły w autentycznym miejscu pochylić się nad prawdą o Auschwitz.

Publikacja ta jest również okazją do podziękowania wszystkim, którzy przyczynili się do zrealizowania projektu stanowiącego wyraz naszej wspólnej odpowiedzialności i troski o zachowanie Pamięci.

Rafał Pióro

3. Bloki 2 i 3. Stan aktualny.

Blocks 2 and 3 today.

Introduction

We are pleased to present this publication summarizing the realization, over a period of several years, of a project for the conservation of two original blocks located on the grounds of the former Auschwitz I camp.

The main task of the project was preserving the authenticity and improving the condition of the two historical blocks. Protective conservation extended to all of the extant landmark elements, which bear witness to the history of the camp. The complexity of the work done, and the difficulty of the problems, necessitated close cooperation between specialists from different scientific disciplines. A particularly imposing challenge was the limitation to minimal intervention while performing the new installations essential to preserving and improving the condition of the blocks. Maintaining the historical authenticity of the buildings was, after all, the overriding imperative. Original structures and components were therefore used to the maximum possible extent, and many exceptional conservation solutions employed.

Preserving authenticity is one of the most important and most difficult challenges facing us. Protecting the memory of Auschwitz "for all time" is a continuation of the mission of the former prisoners. It is also a great obligation toward the victims and succeeding generations—the generations that, thanks to such projects, will be able to reflect upon the truth about Auschwitz at the authentic site.

This publication is also an occasion to express gratitude to everyone who has contributed to the realization of a project that embodies our shared duty and concern to preserve the Memory.

Rafał Pióro

II

Opis projektu Description of the project

5-6. Blok 2. Elewacja północno-wschodnia. Stan z 1953 r. i po pracach konserwatorskich.

Block 2. Northeast elevation in 1953 and after conservation work.

Opis projektu

Celem projektu „Prace konserwatorskie i budowlane obiektów dawnego KL Auschwitz I – bloki o numerach inwentaryzacyjnych A-2 i A-3” było przeprowadzenie kompleksowych prac mających na celu zachowanie historycznych budynków.

Dwa murowane bloki więźniarskie wchodziły w skład tzw. obozu macierzystego, czyli najstarszej części niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady Auschwitz. Już w latach 60. XX w. bloki otoczono ochroną rezerwatową, ograniczając wprowadzane w nich zmiany do niezbędnego minimum zapewniającego im przetrwanie w możliwie autentycznej formie. Obiekty te są ważne nie tylko jako świadectwa obozowego życia, ale również jako element składowy całego obozu. Prace objęły kompleksową konserwację wszystkich zachowanych oryginalnych elementów i wyposażenia budynków.

Ze względu na wyjątkowe znaczenie zabytkowej przestrzeni dawnego obozu Auschwitz, priorytetem wszelkich podejmowanych działań konserwatorskich na terenie Miejsca Pamięci jest poszanowanie i zachowanie autentycznej substancji, mającej w tym wypadku rangę tragicznego dokumentu – świadectwa ludzkiego dramatu.

Projekt był jednym z priorytetowych działań konserwatorskich na terenie Miejsca Pamięci Auschwitz. Konserwacja została sfinansowana ze środków europejskich: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, w ramach XI Priorytetu „Kultura i dziedzictwo kulturowe” Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013. Jej realizację umożliwiło również dofinansowanie z budżetu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz wykorzystanie środków Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau.

6

The goal of the project titled Conservation and Construction Work on Buildings of the Former Auschwitz I Concentration Camp – Blocks with Inventory Numbers A-2 and A-3 was to carry out comprehensive work with the goal of preserving the original historic buildings.

Description of the project

The two brick prisoner blocks were part of the so-called main camp, the oldest part of the Nazi German concentration and extermination camp—Auschwitz. As early as in the 1960s it was decided to protect the blocks in their original state, making no changes to them beyond the essential minimum to ensure their survival in the most authentic possible form. These structures are important not only as testimony about camp life, but also as an integral part of the entire camp. The work encompassed the comprehensive conservation of all the extant original elements and furnishings of the building.

In view of the exceptional significance of the landmark space of the former Auschwitz camp, the priority in all conservation work undertaken on the grounds of the Memorial is respect for and the preservation of the authentic substance, which in this case ranks as documentation of a cataclysm—a witness to human tragedy.

The project was one of the priority conservation tasks on the grounds of the Auschwitz Memorial. The conservation was financed from the European Union sources: The European Regional Development Fund, within the framework of Priority XI, "Culture and Cultural Heritage," of the Operational Program Infrastructure and Environment for 2007-2013. Its realization was also made possible by co-financing from the budget of the Ministry of Culture and National Heritage as well as the resources of the Auschwitz-Birkenau State Museum.

7-8. Blok 3. Elewacja północno-zachodnia i południowo-zachodnia. Stan z 1963 r. i po pracach konserwatorskich.

Block 3. South elevation in 1963 and after conservation work.

8

III

Założenia konserwatorskie Conservation guidelines

Podstawowym założeniem prac konserwatorskich w blokach 2 i 3 było unikanie wszelkich ingerencji, tak by żadne działania nie naruszyły ich historycznej i dokumentalnej wartości. Jednocześnie należało mieć na uwadze to, iż w przyszłości mogą one być udostępnione zwiedzającym. Dlatego też podejmowane działania wymagały rozważnego planowania konserwatorskiego, opartego o doświadczenie i możliwie najwyższy techniczny poziom wykonywanych prac.

Założenia konserwatorskie

W trosce o spełnienie najwyższych standardów konserwatorskich założono przygotowanie wieloetapowego, interdyscyplinarnego planu konserwacji uwzględniającego zarówno wiedzę historyczną, jak i wiadomości pozyskane w czasie prac badawczych oraz budowlanych. Wszelkie konieczne interwencje stabilizujące konstrukcje bloków i wprowadzenie nowych instalacji miały na celu zapewnienie jak najlepszych warunków dla autentycznej substancji obiektów.

Przygotowane wytyczne konserwatorskie określiły w sposób precyzyjny nie tylko zakres i program prac, ale również przyszłą dostępność poszczególnych kondygnacji. Wszystkie instalacje techniczne zostały umieszczone w piwnicach i na poddaszach, tak aby partery i piętra budynków były w przyszłości dostępne.

Pzed podjęciem planowania prac konserwatorskich przeprowadzone zostały kwerendy archiwalne oraz badania konserwatorskie i budowlane. Ich wyniki zostały uwzględnione w trakcie ustalania pro-

10. Blok 2. Izba więźniarska z uszkodzeniami warstw malarskich w miejscach, gdzie do ścian przylegały prycze więźniów.

Block 2. Prisoner room with damage to paint layers where bunks rubbed against walls.

Conservation guidelines

The basic guideline for the conservation work on blocks 2 and 3 was the avoidance of all interference, so that no action impinged upon their historical and documentary value. At the same time it was necessary to bear in mind that they may be opened to visitors in the future. For this reason, the work undertaken required carefully considered conservation planning, based on experience and the highest possible technical level of the work carried out.

In order to maintain the highest conservation standards, it was decided to prepare a multi-stage interdisciplinary conservation plan drawing upon both historical knowledge and the information obtained during research and construction work. All necessary intervention, to stabilize the structure of the blocks and introduce new installations, had the goal of ensuring the best possible conditions for the authentic substance of the buildings.

The construction guidelines prepared offered a precise definition of not only the scope and program of the work, but also future access to each floor of the building. All technical installations were located in the cellars and the lofts, so that both stories of the buildings will be accessible in the future.

Archival searches and conservation and construction research were carried out before the beginning of planning for the conservation work. The results were taken into account when drawing up the work schedule, which had the overriding goal of preserving all traces and original items testifying to the living conditions and fate of the Auschwitz prisoners through a variety of measures to protect the buildings, slow the natural process of the aging of material, and limit the deteriorating effect of external factors.

11. Blok 2. Izba więźniarska z uszkodzeniami warstw malarskich w miejscach, gdzie do ścian przylegały prycze więźniów.

Block 2. Prisoner room with damage to paint layers where bunks rubbed against walls.

gramów prac, których nadrzędnym celem było zachowanie wszelkich śladów i pozostałości świadczących o warunkach życia i losie więźniów Auschwitz. Starano się uzyskać to poprzez różnorodne prace zabezpieczające, spowolnienie naturalnych procesów starzenia materiałów oraz ograniczenie degradującego działania czynników zewnętrznych.

Ponadto program prac konserwatorskich zakładał:

- odwracalność procesów konserwatorskich,
- podporządkowanie wszystkich ingerencji zabytkowemu charakterowi obiektów, z wyeksponowaniem tych elementów, które pochodziły z okresu funkcjonowania obozu i zachowaniem wszystkich elementów wcześniejszych,
- usunięcie powojennych nawarstwień i śladów napraw (z zastrzeżeniem, że nie nastąpi uszkodzenie autentycznej substancji) oraz zachowanie wszystkich spornych uzupełnień (w wypadku gdy datowanie nie było absolutnie pewne),
- wykluczenie rekonstrukcji o charakterze estetyzującym,
- ograniczenie możliwości wprowadzania nowych elementów i odróżnialność uzupełnień od substancji oryginalnej.

Additionally, the conservation work schedule envisioned:

- the reversibility of conservation processes;
- the subordination of all modifications to the landmark nature of the buildings, with the highlighting of those elements that date from the period when the camp was in operation, and the preservation of all earlier elements;
- the removal of postwar layers and traces of repairs (with the provision that this should not damage the authentic substance) and the preservation of all questionable additions (in cases where the dating was not absolutely certain);
- the exclusion of reconstruction of an aestheticizing nature;
- the minimization of the scope for introducing new elements and the clear differentiation of additions from the original substance.

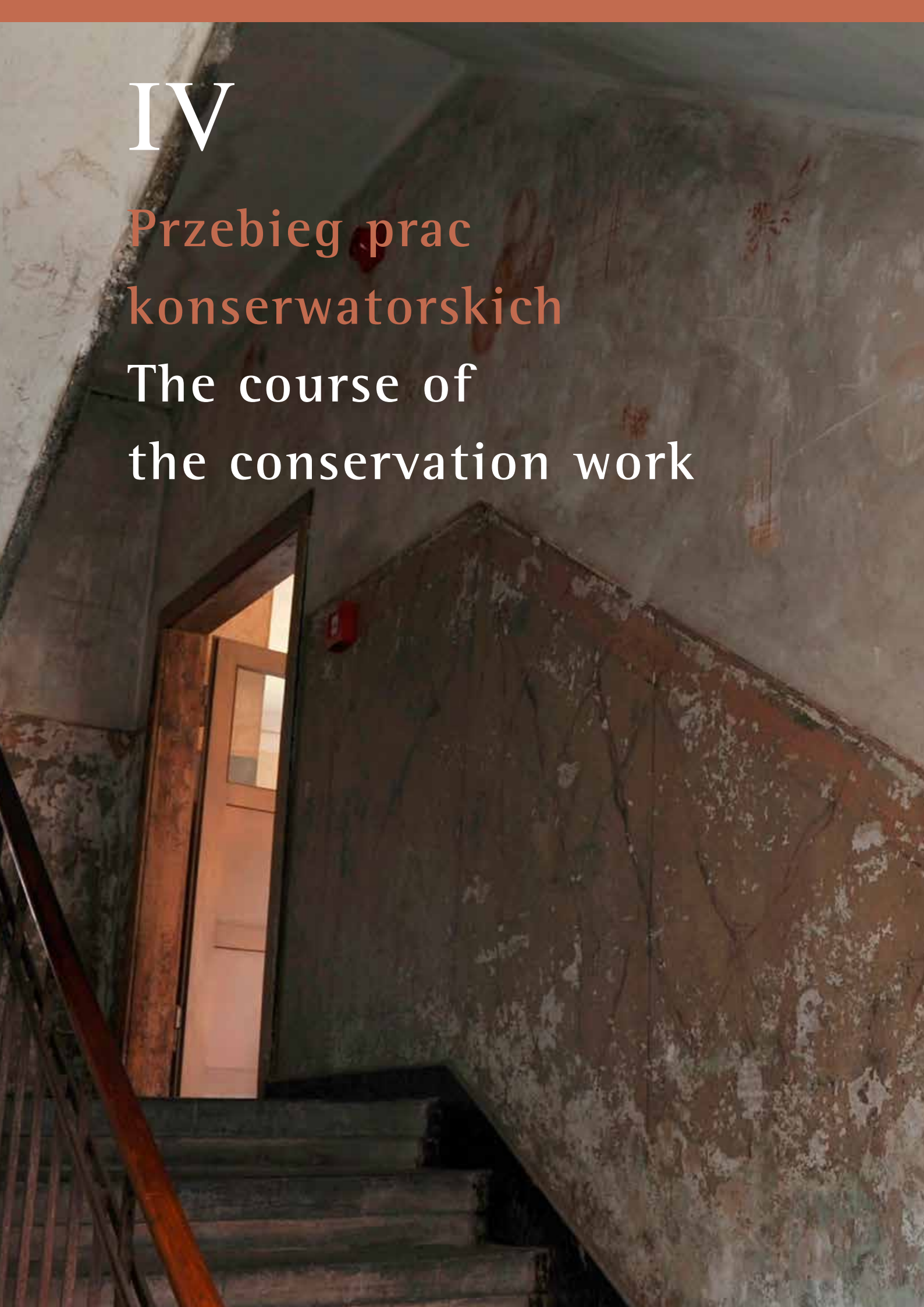
12. Blok 2. Izba więźniarska.
Przykład dekoracyjnego opracowania
warstw malarskich przy użyciu wałka
o wzorze kwiatowym.

Block 2. Prisoners room.
Wall decorations made
with roller in floral pattern.

IV

Przebieg prac
konserwatorskich

The course of
the conservation work

Konstrukcje i instalacje

Stan techniczny bloków 2 i 3 uwarunkowany był wieloma czynnikami. Główny wpływ na osłabienie konstrukcji obiektów miało nierówne osiadanie fundamentów na mało spoistym gruncie, czego skutkiem były liczne rysy skurczowe murów. Ponadto długoletnie, znacznie większe niż pierwotnie przewidywane obciążenie użytkowe oraz zmiany podziału przestrzeni wewnątrz bloków spowodowały osłabienie stropów. Niekorzystną rolę odegrały również warunki atmosferyczne i czynniki wewnętrzne, jak np. stale utrzymująca się w obu blokach wysoka wilgotność i niska temperatura.

16. Blok 2. Umywalnia.
Nawiew ciepłego powietrza zamontowany w rurze odpływowej koryta.

Block 2. Washroom—heated air introduced through vents in outflow pipes of the washing troughs.

14

Wzwiązku z powyższym, w pierwszym etapie prac budowlanych zabezpieczono stabilność konstrukcji oraz zneutralizowano działania czynników zewnętrznych i wewnętrznych. Wzmocniono i zizolowano istniejące fundamenty przez wykonanie pod nimi ław fundamentowych. W bloku 3 wprowadzono opaskę spinającą fundamenty poniżej poziomu gruntu. Pękające ściany zabezpieczono kotwami ze stali nierdzewnej, które zamontowane zostały w sposób niewidoczny w spoinach pomiędzy ceglami. We wnętrzu, w najbardziej naważnych miejscach, wykonano wzmocnienie stropów w formie podciągów. Pomimo znacznego stopnia zniszczenia, udało się ocalić część drewnianych stropów na piętrze bloku 3, gdzie pomiędzy oryginalnymi legarami umieszczono dodatkowe belki wzmacniające.

14-15. Blok 2. Piwnice w trakcie usuwania ziemi i po pracach budowlanych. W wybudowanych piwnicach wprowadzone zostały nowoczesne instalacje z zachowaniem rur kanalizacyjnych z okresu funkcjonowania obozu.

Block 2. Cellar in the course of soil removal and after construction work. Up-to-date installations in the rebuilt cellars; historical waste pipes retained.

Many factors conditioned the technical state of blocks 1 and 2. The main factor weakening the structure of the objects was connected with the uneven settling of the foundations on lumpy ground, which resulted in numerous contraction fissures in the walls. Furthermore, many years of exposure to utilization loads significantly exceeding those originally planned for, and changes to the division of the internal space of the blocks, led to weakening of the ceilings. Atmospheric conditions and internal factors such as the long-term high humidity and low temperatures in both blocks also played an unfavorable role.

15

Structures and installations

In this connection, structural stability was secured in the first stage of the work, and the effects of external and internal factors neutralized. The existing foundations were reinforced and insulated by laying foundation footings underneath them. In block 3, a girdle to hold the foundation together was installed below ground level. The cracked walls were secured with stainless-steel anchors mounted invisibly in the joints between the bricks. Inside, in the most critical places, the ceilings were strengthened with buntlines. Despite a significant degree of deterioration, placing additional reinforcing beams between the original joists saved some of the wooden ceilings upstairs in block 3.

The final element of the major structural work was performed on the roof trusses and their coverings, since the condition of both trusses was categorized as unsatisfactory. All the wooden elements were impregnated against biological corrosion and fire, and a small proportion of the damaged roof tiles were replaced with historically identical tiles found in the Museum Collections.

The next stage in the work was intended to ensure appropriate conditions of humidity and temperature. New heating and ventilation equipment was installed for this purpose in the lofts and cellars (it was necessary to rebuild the cellars in block 2). During the construction and adaptation work on the cellars, some of the soil inside the foundation walls was removed as a way of preventing the subsuming of ground water in the future.

- 17.** Blok 3. Izba więźniarska.
Kratka wentylacyjna zamontowana
w historycznym szybie kominowym.

Block 3. Prisoner room – ventilation grille
installed in historical chimney shaft.

Ostatnim elementem głównych działań budowlanych były prace przy więźbach dachowych i ich pokryciach, bowiem stan obu więźb określono jako niezadowalający. Wszystkie elementy drewniane zostały zaimpregnowane przeciw korozji biologicznej i przeciwpożarowo, a niewielką część uszkodzonych dachówek wymieniono na takie same historyczne dachówki znajdujące się w zbiorach Muzeum.

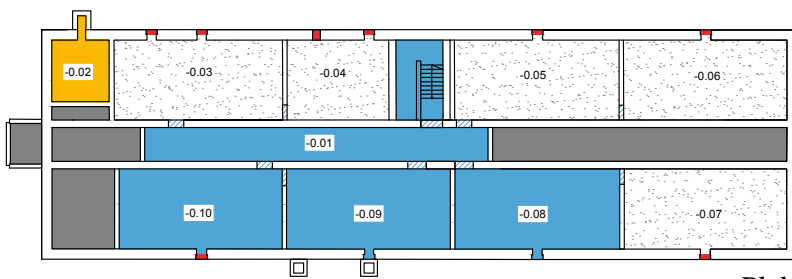
Kolejny etap prac miał na celu zapewnienie odpowiednich warunków wilgotnościowych i temperaturowych. W tym celu na poddaszach i w piwnicach zamontowano nowe instalacje grzewcze oraz wentylacyjne (w bloku 2 konieczne było wykonanie nowych piwnic). Podczas prac przy budowie i adaptacji piwnic usunięto część ziemi wewnątrz murów fundamentowych, co w przyszłości zapobiegnie podciąganiu wód gruntowych.

Rozprowadzenie instalacji we wnętrzach budynków wymagało innowacyjnego projektowania. Do każdego pomieszczenia należało bowiem wprowadzić instalacje w minimalnym stopniu ingerujące w zachowaną autentyczną substancję i przestrzeń. Zarówno system grzewczy, jak i wentylacyjny projektowany był jako w pełni zautomatyzowany, z możliwością podgrzania powietrza i odzyskiwania ciepła. W większości pomieszczeń wprowadzono ogrzewanie konwektorami podłogowymi, biegnącymi w krytych korytach wzdłuż ścian zewnętrznych. Na piętrze bloku 2, w celu uniknięcia ingerencji w strukturę ksyrolitowej podłogi, wprowadzono nawiew przez kratki w stropie. Specjalny system ogrzewania zaprojektowano w sanitariatach i umywalniach. Instalacje doprowadzono tutaj przez rury spustowe misek ustępowych i fajansowych koryt, dzięki czemu, bez widocznej ingerencji, zapewniono ogrzewanie pomieszczeń.

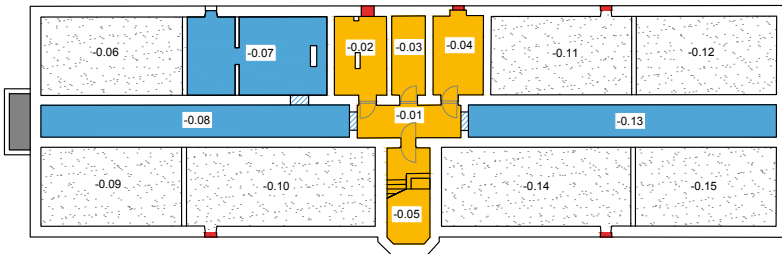
- 18.** Blok 2. Sanitariat. Nawiew ciepłego
powietrza zamontowany w rurze spustowej
niezachowanej miski ustępowej.

Block 2. Sanitary facilities – heated
air introduced through waste pipes
of non-extant toilet bowls.

Blok 2

Blok 3

The new installations inside the buildings required an innovative design. The installations had to be led into each room in a way that involved only minimal interference with the extant authentic substance and space. Both the heating and ventilation systems were designed to be fully automatic, with the ability to heat the air and recover heat. In most of the rooms, floor-level heating convection, running in covered ducts along the external walls, was installed. Upstairs in block 2, because of the desire to avoid changes in the structure of the xylolit floors, ventilation was supplied through grilles in the ceiling. A special heating system was designed for the toilets and washrooms. Here, the installation was incorporated into the waste pipes of the toilet bowls and the faience washing troughs, thanks to which the rooms can be heated without visible intervention.

19. Blok 2 i 3. Rzuty piwnic z wyszczególnieniem czasu powstania:

Blocks 2 and 3. View of cellars with date of construction marked:

- piwnice sprzed 1939 r.
cellars before 1939
- piwnice z częściowo usuniętą ziemią
cellars with soil partly removed
- nowe piwnice wykonane na potrzeby instalacji grzewczych i wentylacyjnych
new cellars built to meet needs of heating and ventilation installations
- przekucia otworów drzwiowych w ścianach fundamentowych
making door openings in foundation walls
- część piwnic posadowiona bezpośrednio na gruncie
part of cellars resting directly on the ground
- zamurowania z okresu 1940-1945 masonry from 1940-1945 period

20-21. Blok 3. Izba więźniarska. System ogrzewania za pomocą grzejników ukrytych w podłodze.

Block 3. Prisoner room. Heating system hidden in covered ducts installed in the floor.

Elewacje

22. Blok 2. Elewacja południowo-zachodnia. Pomiędzy oknami parteru i piętra widoczne nieregularności wątku świadczące o nadbudowie bloku w okresie funkcjonowania obozu.

Block 2. Southwest elevation. Irregularities in the brick course between the first- and second-story windows indicates addition of second-story while the camp was in operation.

Stan zachowania elewacji obu bloków przed pracami konserwatorskimi był zły: widoczne były liczne pęknięcia strukturalne murów oraz osłabienie cegieł i zaprawy. Na elewacjach zaobserwowano też znaczne uszkodzenia mechaniczne cegieł związane ze zbijaniem tynków w okresie funkcjonowania obozu oraz widoczne ślady historycznych napraw i prac budowlanych.

Na przykładzie bloku 2 określić można było pierwotny sposób opracowania elewacji z niestarannym murowaniem na wycisk, bez odcinania zaprawy, która w wielu miejscach zachodziła na cegły. Podstawowym założeniem konserwacji elewacji było zachowanie ich pierwotnego charakteru, a zwłaszcza indywidualnej faktury murów, z niestarannym sposobem murowania, śladami napraw oraz widocznymi zamurowaniami otworów i nadbudową piętra w bloku 2. Po oczyszczeniu z zabrudzeń i dezynfekcji elewacji, wykonano – w minimalnym, niezbędnym zakresie – prace przy uzupełnieniu ubytków cegieł i spoin, unikając jednak pełnego odtwarzania faktury lica muru. Osłabione i rozwarstwione cegły wzmocniono strukturalnie, a nieliczne, których nie można było uratować zastąpiono historycznym materiałem rozbiórkowym. W pracach wykorzystano zaprawy zbliżone do oryginalnych, a w bloku 3 uzupełniono jedynie ubytki powojennego spoinowania, gdyż jego usunięcie mogłoby uszkodzić cegły.

Zakonserwowano także żelbetowe parapety, betonowe nadproża okienne, daszek zamurowanego otworu drzwiowego w elewacji północno-wschodniej oraz opaskę drzwiową przy wejściu od północnego zachodu. Elementy te oczyszczono i zdezynfekowano, zabezpieczono również zbrojenia przed postępowaniem korozji, ustabilizowano ruchome fragmenty betonu oraz uzupełniono ubytki i pęknięcia odpowiednio dobraną zaprawą.

Before conservation, the elevations of both blocks were in poor condition. There were numerous visible structural cracks in the walls, and the bricks and mortar were weakened. Significant mechanical damage to bricks, connected with plaster removal during the time when the camp was in operation, was observed, along with visible traces of historical repairs and construction work.

The elevations

Taking block 2 as an example the original method of building the elevation can be defined. The bricks were laid in a slapdash manner without jointing the mortar, which lay in burrs over the bricks in many places. The basic guideline for the conservation of the elevation was to maintain its original characteristics, and especially the individual texture of the walls, with the careless bricklaying, the traces of mortar, the visible bricking up of openings, and the addition of the upper story in block 2. After the elevation had been cleaned of dirt and disinfected, defects in the bricks and mortar were filled in to the minimum essential degree while avoiding any full reworking of the face of the wall. Weakened and delaminated bricks were reinforced structurally, and the few bricks that could not be saved were replaced by historical material left over from demolition. Mortar similar to the original was used in this work, and in block 3 defects in postwar grouting were only filled, since its removal could have damaged the bricks.

Reinforced concrete windowsills, concrete window lintels, the rawnning over the immured door openings in the northeast elevation, and the door frame at the northwest entrance were also conserved. These items were cleaned and disinfected, the reinforcement rods were secured against corrosion, loose fragments of concrete were stabilized, and defects and cracks were filled with appropriately matched mortar.

Na elewacji bloku 2 w miejscu, gdzie do budynku przylegał drewniany barak pełniący kolejno funkcję kuchni, a następnie łaźni obozowej, zachowały się fragmenty tynku. Wyraźnie widoczne pozostały ślady drewnianej konstrukcji oraz mocno zniszczone pozostałości po murowanych korytach przylegających do budynku. Zachowane w złym stanie wapienne tynki w znacznej części były odspojone i rozwarstwione. Przeprowadzone zostały prace wzmacniające i hydrofobizujące, a także zabezpieczono krawędzie osypujących się tynków.

Na elewacjach bloków zachowały się także elementy metalowe, w tym skorodowane kotwy i owalne, zamykane kłapą, otwory wentylacyjne komór dezynfekcyjnych na piętrze bloku 3. Elementy te oczyszczono oraz zabezpieczono przed dalszą korozją i degradującym oddziaływaniem czynników zewnętrznych. Na koniec całe elewacje zabezpieczono preparatem hydrofobizującym, by w przyszłości zminimalizować destrukcyjne działanie opadów atmosferycznych.

23. Blok 2.
Rejestr prac konserwatorskich
na elewacji północno-wschodniej:

Block 2.
Record of conservation work
on northwest elevation:

- uzupełnienia
i wypełnienia zaprawy
pomiędzy cegłami
fillings of mortar
between bricks
- lokalne doszczelnienie
drobnych ubytków
i szczelin zaprawą
mineralną
spot sealing
of small defects
and cracks with
mortar
- lokalne uzupełnienie
cegieł barwioną
zaprawą mineralną
spot filling of bricks
with colored mortar
- podklejenie
odspojonych tynków
spoiwem mineralnym
gluing of detached
plaster with mineral
mortar
- uzupełnienie ubytków
elementów betonowych
filling of defects
in concrete elements

In the elevation of block 2, at the place where a wooden barrack (which served first as a kitchen and then as a camp bathhouse) abutted the building, fragments of plaster were extant. The traces of the wooden construction and the severely damaged remains of the brick trough abutting the building remained plainly visible. The extant lime plaster, in poor condition, was peeling and delaminated to a large degree. The plaster was reinforced and made water-repellent, and the edges where it was peeling were affixed.

There were also metal elements on the elevation of the blocks, including corroded anchors and closed oval flaps that had served as vents for the disinfection chambers upstairs in block 3. These parts were cleaned and treated to resist further corrosion and deterioration caused by external factors. Finally, the entire elevation was treated with water repellent to reduce the future destructive effects of atmospheric precipitation.

24. Blok 2. Elewacja północno-wschodnia. Charakterystyczny niestaranny sposób opracowania lica z widocznymi pozostałościami tynku po nieistniejącej już łaźni obozowej. Stan po pracach konserwatorskich.

Block 2. Northeast elevation. Characteristic slapdash work on the face, with visible remains of plaster from the old washroom, after conservation work.

25. Blok 2. Elewacja północno-wschodnia. Stan po pracach konserwatorskich.

Block 2. Northeast elevation after conservation work.

Stolarka

W programie prac konserwatorskich przyjęto, że na autentyczną strukturę stolarki składa się nie tylko materiał, ale również sposób jego łączenia i kompozycja, warstwy malarskie i zastosowana ślusarka. W bloku 2 zachowały się oryginalne okna zespolone pochodzące z czasu nadbudowy obiektu w latach 1941-1942. W bloku 3 wszystkie zachowane okna ościeżnicowe pochodzą najprawdopodobniej jeszcze sprzed II wojny światowej, o czym świadczy brak jakichkolwiek śladów demontażu i szczerunkowo zachowane autentyczne powłoki malarskie.

Wszystkie okna w obu blokach były po wojnie kilkakrotnie remontowane. Były to głównie stolarskie naprawy i mechaniczne doczyszczenie przed położeniem kolejnych warstw farby. Stan zachowania okien był zróżnicowany, powstał więc program prac, którego zakres był dostosowany do poszczególnych obiektów.

Wobu blokach zachowane zostały oryginalne, jedno- i dwuskrzydłowe drzwi drewniane o konstrukcji ramowo-płycinowej, z różnorodnymi podziałami na płyciny dekorowane profilowaniem i lustrami. Drzwi w okresie funkcjonowania obozu wielokrotnie pokrywane były warstwami malarskimi znajdującymi się przed konserwacją w złym stanie.

Szczególną ochroną objęto oryginalne elementy ślusarskie oraz napisy i uszkodzenia wynikające z celowego działania bądź codziennego użytkowania przez więźniów. Zaplanowano również zachowanie warstw malarskich drzwi wewnętrznych (na oknach nie zachowały się historyczne powłoki malarskie).

26. Blok 3. Oryginalne podwójne okno ościeżnicowe z prostokątnym uchylnym nadświetleniem.

Block 3. Original double architrave window with rectangular upper awning sash.

Woodwork

It was posited in the conservation plans that the authentic structure of the woodwork consisted not only of the material, but also of the way it was joined and composed, the layers of paint, and the hardware used. The entire original window sets, dating from the addition of the upper floor in 1941-1942, were extant in block 2. In block 3, all the extant architrave windows probably date from before World War II, as indicated by the absence of any traces of disassembly, and the extant vestiges of the original paint.

27-28. Blok 2. Drzwi do izby więźniarskiej. Stan z 1969 r. i po pracach konserwatorskich.

Block 2. Door of prisoner room in 1969 and after conservation work.

All windows in both blocks were repeatedly repaired after the war. These were mainly carpentry repairs and mechanical cleaning that

29-30. Blok 2. Drzwi do izby więźniarskiej. Stan po pracach konserwatorskich.

Block 2. Door of prisoner room after conservation work.

Zarówno skrzydła okienne, jak i drzwiowe zostały zdemontowane, zabezpieczone i przewiezione do pracowni konserwatorskich. Ze względu na brak historycznych powłok malarskich skrzydła okienne zostały oczyszczone, zdezynfekowane i zaimpregnowane w najbardziej osłabionych miejscach, a większe ubytki uzupełniono wstawkami z drewna tego samego gatunku. Ostatnim etapem prac było malowanie oraz montaż na ościeżnicach konserwowanych *in situ*.

Prace przy stolarce drzwiowej przebiegały według podobnych założeń. Ponieważ drzwi posiadały oryginalne powłoki malarskie, zabezpieczono je przed transportem, a w pracowni podklejono odspojenia i łuski. Następnie usunięto wtórne elementy powojennej ślusarki i skutki nieestetycznych napraw, uzupełniając je drewnianymi wstawkami oraz odpowiednimi zaprawami w zależności od skali uszkodzeń. Futryny poddano konserwacji *in situ* i w ostatnim etapie prac zamontowano na nich odpowiadające im historycznie skrzydła.

preceded the application of new coats of paint. Because the condition of the windows varied, a working schedule was drawn up and tailored to the individual items.

In both blocks, the original single and double wooden frame-and-panel doors, with varied divisions into panels decorated by profiling and with mirrors, were extant. During the time when the camp was in operation, the doors were repeatedly covered with layers of paint that, before conservation, were in poor condition.

Special protection was applied to the original hardware and to inscriptions and damage resulting from either deliberate actions or everyday use by prisoners. Plans were also made to preserve the layers of paint on the interior doors (no layers of historical paint were extant on the window frames).

Both the window sashes and the doors were dismantled, secured, and taken to the conservation studios. In view of the absence of historical paint layers, the window sashes were cleaned, disinfected, and impregnated in the weakest spots, and larger defects were filled with plugs of wood of the same species. The final phase was painting and hanging in the conserved casements *in situ*.

The work on the door carpentry ran along similar lines. Because there were original paint layers on the doors, they were secured before transport, and chips and peels were glued in the studio. Next, superfluous elements of postwar hardware and the effects of unattractive repairs were removed, and the defects filled with wooden plugs or appropriate filler, depending on the scale of the damage. The doorframes were conserved *in situ* and, in the last stage of the conservation work, the historical doors were hung in them.

31. Blok 3. Klatka schodowa.
Stan po pracach konserwatorskich.

Block 3. Staircase after conservation work.

Warstwy malarskie

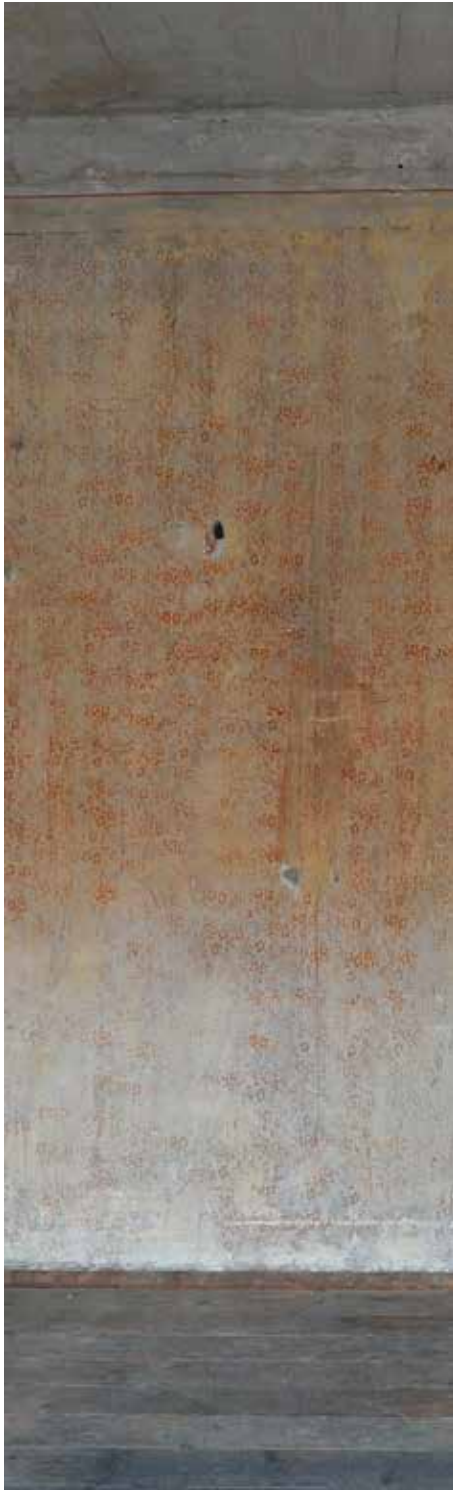
Wnętrza obu bloków wraz z większością warstw malarskich zachowały się prawie bez zmian od czasu funkcjonowania obozu. Warstwy malarskie znajdują się na zaprawach wapienno-piaskowych z wapienną pobiałą. Reprezentują popularny sposób malowania ścian w domach prywatnych w okresie międzywojennym i tuż po wojnie, ze wzorami wykonanymi przy pomocy wałka lub szablonu. Dominują tu odcienie błękitu, zieleni i ugrów z ciemniejszymi paskami odcinającymi i dzielącymi ścianę. Zapewne pierwotnie zastosowane kolory były bardziej intensywne niż dziś, po wielu latach eksploatacji.

Każde pomieszczenie w okresie funkcjonowania obozu było wielokrotnie przemalowywane. Dekoracje malarskie mają więc wielowarstwową i różnorodną strukturę. Warto podkreślić, iż warstwy malarskie wykonane zostały przez więźniów i z tego właśnie powodu objęte zostały szczególną ochroną.

Stan zachowania warstw malarskich i tynków przed pracami konserwatorskimi był niezadowalający. W wielu miejscach wymagały one natychmiastowych interwencji zabezpieczającej. Osłabieniu uległy za-

Paint layers

The interiors of both blocks, together with the majority of the paint layers, were almost unchanged from the time when the camp was in operation. The layers of paint are found on a lime-sand ground with a lime wash. This was a popular method of painting the walls in private dwellings in the interwar period and immediately after the war, with patterned decorations applied using a roller or stencil. Shades of blue, green, and ochre dominate here, with darker stripes that cut and divide the wall. The colors as originally applied were surely more intense than they are today, after many years of use.

When the camp was in operation, each room was repainted many times. The decorative paint therefore has many layers and a varied structure. It is worth emphasizing that camp prisoners applied the layers of paint, and this is the reason that they are under special protection.

32-35. Blok 3. Przykładowe dekoracje malarskie ścian w izbach więźniarskich. Widoki ogólne i detale malarskie.

Blocks 2 and 3. Examples of decorative wall painting in prisoner rooms. General view and paint details.

36-37. Blok 2. Umywalnia.
Dekoracja malarska z okresu funkcjonowania obozu odsłonięta podczas prac konserwatorskich. Stan przed i po pracach konserwatorskich.

Block 3. Washroom. Examples of decorative wall painting while the camp was in operation. Before and after conservation work.

równy tynki, jak i warstwy malarskie, czego skutkiem były liczne widoczne uszkodzenia mechaniczne: zadrapania, przetarcia i ubytki odsłaniające spodnie warstwy. Do znacznej degradacji i zabrudzeń powierzchni ścian przyczyniły się również zacieki i uszkodzenia wynikające z zawilgocenia budynków oraz obecności mikroorganizmów. Pozostawione zostały jedynie te uszkodzenia, które spowodowane były przez więźniów obozu.

Po pracach inwentaryzacyjnych i wstępnym zabezpieczeniu oczyszczono powierzchnie malarskie. Proces ten był utrudniony ze względu na znaczną degradację spoiwa klejowego warstw malarskich oraz zapraw. Kierując się nadrzędną zasadą poszanowania autentycznej substancji, zdecydowano o częściowym usunięciu cementowych łat i innych nawarstwień wykonanych w okresie powojennym. Tego typu działania przeprowadzono jedynie tam, gdzie nie wiązało się to z dodatkowym uszkodzeniem powłok malarskich. Następnie przeprowadzono prace wzmacniające i zabezpieczające warstwy malarskie przed przyszłymi uszkodzeniami.

Program prac zakładał również usunięcie wtórnych warstw malarskich w dwóch pomieszczeniach parteru w bloku 2, gdzie odsłonięto historyczną kolorystykę ścian. W umywalni tego bloku odkryto i odsłonięto pochodzące z początkowego okresu funkcjonowania obozu propagandowe ilustracje naganne i właściwego zachowania w umywalni.

38-39. Blok 2. Umywalnia.
Rysunki propagandowe
z okresu funkcjonowania
obozu odsłonięte podczas
prac konserwatorskich.

Block 2. Propaganda drawings
from time when the camp
was in operation, uncovered
during conservation work.

Before conservation, the condition of the paint layers and plaster was unsatisfactory. In many places, they required immediate protective intervention. Both the plaster and the paint layers were weakened, as a result of which there were many visible mechanical defects: scratching, worn spots, and defects that exposed underlying layers. Moist patches and damage resulting from the dampness of the buildings and the presence of microorganisms also contributed to the marked degradation and griminess of the all surfaces. Only damage caused by the prisoners was left in place.

After inventory and preliminary protective measures, the painted surfaces were cleaned. The significant deterioration of the adhesive glue between the painted surfaces and the ground made this process more difficult. Following the overriding principle of respecting authentic substance, it was decided to partially remove cement patches and other accretions dating from the postwar period. This was done only in places where it would not lead to additional damage to the coats of paint. Next, the layers of paint were reinforced and protected against future damage.

40-43. Przebieg prac przy transferach warstw malarskich. Po zabezpieczeniu warstw malarskich na wybranym do transferu fragmencie przyklejono „warstwę nośną” – gazę bawełnianą, a następnie odcięto fragment dekoracji i oddzielono go od tynku metodą strappo. Zdjęty fragment warstw malarskich został zabezpieczony, a w odsłoniętej ścianie przeprowadzone zostały konieczne prace budowlane. Po zakończeniu prac instalacyjnych zdjętą warstwę malarską umieszczono na pierwotnym miejscu.

Block 3. Procedure for transferring paint layers. After the paint layers were protected, a “carrying layer” of cotton gauze was glued to the selected fragment. The fragment of decoration chosen for transfer was trimmed, and then the gauze together with the paint layer was detached from the wall. The detached fragment of the paint layer was secured while necessary construction work was carried out on the exposed wall. When the construction work was finished, the detached paint layer was returned to its original place.

Ważnym elementem omawianych prac były transfery obejmujące powierzchnie zabytkowych warstw malarskich. Dokonywano ich przede wszystkim w miejscach, w których konieczna była ingerencja w strukturę znajdującą się pod nimi ściany (prace budowlane i instalacyjne). Transfery wykonane zostały bardzo ostrożnie, z dołożeniem wszelkich starań, by zachować jak najwięcej oryginalnego materiału.

The working schedule also envisioned the removal of superfluous paint layers from two rooms on the ground floor of block 2, in order to reveal the historical coloring of the walls. Propaganda drawings of proper and improper behavior while washing, dating from the initial period of the operation of the camp, was discovered and revealed to view in this block's washroom.

Transfers, covering surfaces of the landmark paint layers, were an important part of the work. They were made above all in places where intervention was required in the structure of the wall underlying them (for construction or installation purposes). The transfers were made extremely carefully, with great care taken to retain as much of the original material as possible.

44-45. Blok 3. Prace konserwatorskie przy nawarstwieniach. Podklejanie odspojonych warstw malarskich. Stan przed i po pracach konserwatorskich.

Block 3. Conservation work on paint layers—gluing peeling paint. Before and after conservation work.

Podłogi. Drewno i ksyololit

Wwiększości pomieszczeń pełniących w czasie istnienia obozu funkcję izb więźniarskich znajdowały się podłogi drewniane o prostej konstrukcji z łączonych zazwyczaj na styk desek, ułożonych na legarach i mocowanych za pomocą gwoździ. W kilku pomieszczeniach, przed piecami, do desek przybite były blachy chroniące drewno przed iskrami i zabrudzeniem. W okresie powojennym wymieniono część najbardziej zniszczonych desek i legarów, jednak stale utrzymujące się wysokie zawilgocenie budynków sprzyjało rozwojowi szkodliwych dla drewna drobnoustrojów.

47. Blok 3. Izba więźniarska. Historyczne uszkodzenia drewnianej podłogi wynikające z sąsiedztwa pieca.

Blok 3. Prisoner room. Wooden floors showing historical damage at location of original stove bases.

46. Blok 3. Izba więźniarska. Stan podłogi drewnianej po pracach konserwatorskich.

Blok 3. Prisoners room. Wooden floor after conservation work.

Stan zachowania drewnianych podłóg przed pracami konserwatorskimi nie był dobry. Widoczne były zniszczenia mechaniczne wynikające z intensywnego i długoletniego użytkowania przez więźniów. Postulowano zachowanie tego typu śladów jako świadectwa historii obozu, konieczne było jednak również spełnienie współczesnych norm. Wiele oryginalnych desek podłogowych było znacznie wytartych, a ich uginanie się na legarach skutkowało m.in. pękaniem krawędzi. Część legarów podłogowych i desek nie spełniała już w ogóle swojej funkcji, a gwoździe użyte do mocowania desek i listew były w różnym stopniu skorodowane. W związku z tym, przygotowany dla podłóg drewnianych program prac, zakładał zarówno konstrukcyjne wzmocnienie jak i konserwatorskie zabezpieczenie oryginalnych elementów oraz harmonijne połączenia starych i nowych desek w ramach historycznych wnętrz.

Floors – wooden and xylolit

In the majority of the rooms that served as housing for prisoners when the camp was in operation, the floors were wooden and of a simple construction that usually involved boards directly abutting each other, laid on joists and nailed down. In several rooms, metal sheet was nailed to the boards around stoves, to protect the wood from sparks and grime. In the postwar period, some of the boards and joists in the worst condition were replaced. Nevertheless, the permanent high humidity in the buildings encouraged the growth of germs that are harmful to wood.

48. Blok 3. Izba więźniarska.
Stan podłogi drewnianej po pracach konserwatorskich.

Block 3. Prisoner room.
Wooden floor after conservation work.

49. Blok 2. Stan zachowania ksyloplitowej posadzki przed pracami konserwatorskimi.

Block 2. Xylolit floor before conservation work.

50. Blok 2. Przekrój ksyloplity. Stan w trakcie prac przy uszkodzonym fragmencie posadzki.

Block 2. Cross-section of xylolit during work on a damaged part of the floor.

Zachowane zostały wszystkie znajdujące się w dobrym stanie oryginalne i wtórne części podłóg, które po dezynfekcji i zaimpregnowaniu zostały na powrót zamontowane. Wprowadzone nowe elementy drewniane posiadały techniczne parametry historycznych podłóg, a umieszczone w podłogach korytka instalacji grzewczych zaprojektowano tak, by nie zakłócać historycznego charakteru wnętrz. Podczas prac dołożono wszelkich starań, by nowo wprowadzone elementy były jednoznacznie odróżnialne od oryginału.

Ciekawym elementem wykończenia sal więziarskich na piętrze bloku 2 są podłogi ksyloplitowe. Ksyloplit, zwany inaczej skałodrzewem, to mieszanina zaprawy i wypełniacza organicznego lub mineralnego, jak np. trociny, mączka kamienna czy talk. Na piętrze bloku 2 zastosowano ksyloplit składający się z cementu Sorela z wypełniaczem w postaci trocin o różnej grubości. Wierzchnia warstwa posadzki zabarwiona została na kolor brązowo-ceglasty (czerwień żelazowa), a powierzchnia pokryta zabezpieczającą warstwą pasty olejowo-woskowej. Intensywne użytkowanie mało odpornej na uszkodzenia ksyloplitowej podłogi oraz nieodpowiednie warunki wilgotnościowe wpływały na pogorszenie się jej stanu. Powierzchnia była mocno zabrudzona i znacznie przetarta, a w kilku miejscach poważnie uszkodzona. Widoczne były również wtórne uzupełnienia szarym cementem. Specjalistyczne badania stwierdziły tam obecność licznych zarodników grzybów.

Program prac konserwatorskich zakładał wykonanie pełnej konserwacji posadzek betonowych. Prace podzielono na etapy warunkowane specyfiką materiału oraz koniecznością wykonywania badań specjalistycznych. Przeprowadzono kolejno oczyszczanie, dezynfekcję i osuszanie ksyloplity, podklejono niewielkie luźne fragmenty, a większe zdemontowano i po założeniu odpowiedniego podkładu zamontowano na miejsce. Ostatnim etapem prac było uzupełnienie wszystkich ubytków posadzki zgodnie z oryginalną technologią wykonania.

Before the conservation work, the condition of the wooden floors was not good. Mechanical damage caused by many years of intensive use by prisoners was visible. It was decided to retain these vestiges to bear witness to the history of the camp; it was necessary, however, to conform to today's norms. Many of the original floorboards were significantly worn down and bowed over the joists, giving rise to splintering at their edges. Some of the floor joists and boards were no longer fit for purpose at all, and the nails used to secure the floorboards and slats were corroded to various degrees. Therefore, the schedule of work on the wooden floors called for structural reinforcement, protective conservation of original elements, and the harmonious integration of old and new boards within the context of the historical interiors.

All original and replacement parts of the floor in good condition were preserved and reinstalled after disinfection and impregnation. The newly added wooden components fit the technical parameters of the historical floors, and the heating ducts installed in the floors were designed so as not to clash with the historical characteristics of the interiors. Every care was taken during the work to unambiguously distinguish the newly introduced items from the original.

The xylolit floors in the prisoner rooms upstairs in block 2 are an interesting element. Xylolit, also known as stone wood, is a mixture of mortar and organic or mineral filler such as sawdust, stone powder, or talc. The xylolit used upstairs in block 2 is made up of Sorel cement with sawdust of varying coarseness used as filler. The upper layer of the floor was colored brick-bronze (ferrous red), and the surface covered with a protective layer of wax-oil paste. The intensive use of the non-durable xylolit floor, along with the unfavorable humidity, led to the deterioration of its condition. The surface was extremely soiled, significantly worn down, and seriously damaged in places. There were also visible repairs, made repeatedly with gray glue. Specialist examination also revealed the presence of numerous fungal spores.

The schedule of conservation work envisioned the full restoration of the concrete floors. This work was divided into stages dictated by the specific nature of the materials and the necessity of conducting specialist examination. The xylolit was cleaned, disinfected, and dried in turn. Small loose chips were glued and larger ones removed and, after the application of the appropriate base, put back in place. The final stage was the filling of all defects in the floor, in accordance with the original technology.

51. Blok 2. Izba więźniarska z xylolitową podłogą. Stan po pracach konserwatorskich z zachowanymi zniszczeniami wynikającymi z użytkowania przez więźniów.

Block 2. Prisoner room with xylolit floor after conservation work, with preserved wear and tear resulting from use by prisoners.

Beton i zaprawy mineralne

Szczególnych zabiegów konserwatorskich wymagały cementowe podłogi, żelbetowe schody z lastrykowymi stopniami, wewnętrzne parapety okienne w bloku 3 i górnoptuki w sanitariatach obu bloków.

52-53. Blok 3. Klatka schodowa. Stan przed pracami konserwatorskimi.

Block 3. Staircase before conservation work.

Posadzki betonowe w obu blokach, parapety w bloku 3 oraz schody w bloku 2 zachowały się w stosunkowo dobrym stanie. Ich zniszczenia wynikały raczej z technologii wykonania oraz sposobu użytkowania, a prace konserwatorskie w zasadzie ograniczały się do wypełnienia spękań, zamocowania nielicznych luźnych fragmentów oraz uzupełnienia większych ubytków elastycznymi zaprawami o teksturze i kolorze nieco odmiennymi od oryginału. Elementem wymagającym większej uwagi były schody w bloku 3. Zaobserwować tam można było znaczne ukruszenia krawędzi podestów i stopnic oraz naprawy z czasów funkcjonowania obozu. Mając na uwadze bezpieczeństwo osób wchodzących do budynku, uzupełniono część większych ubytków odpowiednio dobraną zaprawą, starając się jednak nie zatracić historycznego charakteru schodów.

Konserwacji poddano również wykonane z zaprawy mineralnej na luźnym zbrojeniu z plecionej siatki górnoptuki. Górnoptuki wchodzące w skład wyposażenia sanitariatów występowały w dwóch różniących się nieznacznie kształtem typach i miały formę prostopadłościenną miski o zaokrąglonych narożnikach. Zaopatrzone były ponadto w kielichy spustowe i metalowe części mechanizmu spustowego. Powierzchnia zewnętrzna była fabrycznie zabezpieczona farbą o brązowo-czerwonym kolorze, a wewnętrzna – powłoką bitumiczną. Metalowe elementy mechanizmu spustowego wykonano ze stopu cynku oraz stali ocynkowa-

Concrete and mineral mortar

The concrete floors, reinforced concrete stairs with composite-stone steps, the interior windowsills in block 3, and the high tanks in the toilets in both blocks required special conservation procedures.

54. Blok 3. Klatka schodowa.
Ubytek stopnia uzupełniony ze względów użytkowych.

Block 3. Staircase.
Defect in a stair step filled in considering everyday use.

The concrete floors in both blocks, the windowsills in block 3, and the stairs in block 2 were in relatively good condition. Damage to them resulted mostly from the technology applied and the way they were used; conservation work was basically limited to filling in cracks, reinforcing the rare loose fragments, and filling in larger defects with elastic filler of a texture and color differing slightly from the original. The stairs in block 3 required greater attention. Significant crumbling of the risers and steps can be observed there, along with repairs made when the camp was in operation. Bearing in mind the safety of people entering the building, some of the larger defects were filled in with appropriately chosen mortar, while an effort was made to avoid diminishing the historical nature of the stairs.

The high tanks made of mineral mortar over a loose netting of woven mesh were also conserved. The two types of high tanks in the sanitary facilities, in the form of squared cisterns with rounded corners, had

55. Blok 2. Korytarz. Posadzka betonowa z uzupełnieniami spękań. Na zdjęciu widoczne efekty wcześniejszych (ciemniejszy kolor) i najnowszych (jaśniejszy kolor) prac konserwatorskich.

Block 2. Corridor. Concrete floor with filled cracks. Photograph shows visible effects of earlier (darker color) and most recent (lighter color) conservation work.

nej. Większość istniejących górnołuków zachowała się w całości, a ich uszkodzenia to niewielkie ubytki mechaniczne krawędzi oraz mechanizmów spustowych. Wśród uszkodzeń wymienić należy również korozję zbrojenia w miejscach, gdzie fabrycznie zastosowano zbyt cienką warstwę otuliny betonowej. Skutkiem tego było rozsadzanie ścianek misy i punktowe wykruszanie się zaprawy.

Podczas prac konserwatorskich zabezpieczono warstwy malarskie i zamontowano powtórnie wykruszone fragmenty betonu. Wykonano również konserwację metalowych elementów mechanizmów spustowych oraz pozostałości po papierowych etykietach informujących o sposobie użytkowania.

Podczas konserwacji skupiono się na podstawowym zabezpieczeniu przyjmując, że najlepszym sposobem ochrony przed degradacją będzie zapewnienie górnołukom stabilnych i suchych warunków w przyszłości.

56. Nalepka fabryczna odkryta na tylnej ścianie górnopłuków w żartobliwy sposób przekazująca zasady prawidłowego użytkowania: *Jestem spluczką z betonu! Mój producent przetestował mnie pod względem wodoodporności. Tę cechę mogę zatrzymać tylko, jeśli mną Państwo nie będą rzucać! (...) na ścianach (...) wchodzić na mnie! (...) nie noszą mnie za żelazną dźwignię! Za ostrożne traktowanie oferuję Państwu nieokreśloną długość życia.*

Factory label uncovered on rear wall of flush tank, with humorous instructions for use:
"I am a concrete flush tank! My producer tested me and I am waterproof. I can remain this way only if you do not throw me! . . . against the walls . . . stand on me! . . . don't lift me with an iron hoist! In return for careful treatment I offer you unlimited lifetime service."

slightly different shapes. They were fitted with flush bowls and flushing mechanisms with metal parts. The external surface had brownish-red protective paint applied at the factory, and there was a bituminous coating on the inside. The metal parts of the flushing mechanism were made of a zinc alloy and galvanized steel. The majority of the extant high tanks have been preserved *in toto*, with the damage to them confined to minor mechanical defects of the edges and the flush mechanisms. It is also worth noting of corrosion to the mesh in places where the factory applied too thin a layer of concrete wrapping. This resulted in cracking of the walls of the tank and crumbling of the mortar in places.

During conservation work, the paint layers were secured and the crumbled fragments of concrete put back in place. The metal elements of the flushing mechanism and the remains of the paper labels with directions for use were also conserved.

Conservation work concentrated on basic protection, on the assumption that the best protection against deterioration is to ensure stable and dry conditions for the high tanks in the future.

57. Blok 2. Sanitariaty. System zamontowania górnopłuków. Stan po pracach konserwatorskich.

Block 2. Sanitary facilities, system of mounting high tanks. After conservation work.

58. Blok 2. Umywalnia.
Stan zachowania koryt ceramicznych
po pracach konserwatorskich.

Block 2. Washroom. Ceramic troughs
after conservation work.

Ceramika

Koryta w umywalni i miski
ustępowe w sanitariatach
oraz kilka zachowanych pieców
kaflowych w salach więźniar-
skich to element ceramiczne
w blokach 2 i 3, które poddano
pracom konserwatorskim.

Instalację wodno-kanalizacyjną i montaż ceramiki wykonano w latach 1941-1942. Zbiorowe umywalnie ulokowane zostały na parterach obu bloków. Znajduje się w nich sześć równolegle ustawionych koryt fajansowych posadowionych na murowanych i tynkowanych cokołach. Na połączeniu koryt i ścian ułożono różnego rodzaju płytki ceramiczne.

Koryta wykonano z fajansu pokrytego glazurą w kolorze białym i kremowym. Wszystkie zachowały się w kompletnym stanie, a główne uszkodzenia były skutkiem użytkowania. Były to przede wszystkim mechaniczne ukruszenia i odłamania fragmentów ceramiki oraz rdzawe nawarstwienia na powierzchni koryt i nielicznych zachowanych płytkach. Misy ustępowe z porcelitu, podobnie jak towarzyszące im górnopłuki, występowały w dwóch różniących się nieznacznie kształtem typach. Misy wykonane zostały z porcelitu pokrytego białym szkliwem i zamocowane do posadzki szeregowo za pomocą stalowych śrub. Zidentyfikowano na nich pęknięcia i ubytki oraz rdzawe przebarwienia i zabrudzenia wynikające z użytkowania przez więźniów. W kilku obiektach widoczne były betonowe kołnierze pochodzące z czasów obozu i służące do uszczelnienia mocowań misek do posadzki.

Celem zabiegów konserwatorskich przy korytach i miskach ustępowych było ich zabezpieczenie, podklejenie luźnych fragmentów

Ceramics

The troughs in the washrooms, the toilet bowls in the latrines, and several extant tile stoves in the prisoner rooms comprise the ceramic elements in blocks 2 and 3 that were the subject of conservation work.

The plumbing installations and ceramic fixtures date from 1941-1942. Collective washing facilities are located on the ground floors of both blocks. They feature six parallel faïence troughs mounted on plastered brick bases. There are various kinds of ceramic tiles where the troughs are joined to the walls.

The troughs are made of faïence covered with an enamel glaze colored white and cream. All of them are preserved in their complete state, and any damage results from use. Above all, this is mechanical breakage and the chipping away of ceramic fragments, and the accretion of rust stains on the surfaces of the troughs and the few extant tiles. The toilet bowls made of porcelite with white enamel glazing are attached in rows to the floors by steel screws. The cracking and defects identified on them, as well as rust and staining, result from use by prisoners. Several of them have visible concrete collars dating from when the camp was in operation and serving to seal the attachment of the toilet bowls to the floor.

59. Blok 2. Umywalnia. Koryto w trakcie oczyszczania z zabrudzeń. Prace konserwatorskie przeprowadzono, zachowując wszelkie historyczne nawarstwienia, w tym rdzawe przebarwienia z okresu funkcjonowania obozu.

Block 2. Washroom, trough in the course of cleaning. Conservation work carried out with preservation of all historical layers (rust stains from period when the camp was in operation).

60. Blok 3. Piec kaflowy w izbie więźniarskiej. Stan zachowania po pracach konserwatorskich.

Block 3. Tile stove in prisoner room after conservation work.

i uzupełnienie ubytków powstałych w okresie powojennym. Program obejmował również usunięcie zanieczyszczeń powierzchniowych mogących w sposób czynny wpływać na stan obiektu w przyszłości, jednak w zakresie nie zatracającym charakteru wynikającego z funkcji i lokalizacji.

Charakterystycznym elementem wyposażenia izb więźniarskich były piece kaflowe, których w obu blokach zachowało się kilka. Wykonane zostały z białej gliny i cegły szamotowej okładanej ceramicznymi, szkliwionymi kaflami o różnicowanej kolorystyce i dekoracji. Drzwiczki palenisk i popielników odlane zostały z żeliwa, a kilka obiektów wyposażono dodatkowo w stalowe drzwiczki piekarnika w połowie wysokości pieca. Istniejące piece zachowały się w złym stanie. Niemal wszystkie miały ubytki w postaci brakujących lub pękniętych kafli, ślady napraw z okresu funkcjonowania obozu oraz wtórne uzupełnienia z okresu powojennego.

Przeprowadzone zostały kompleksowe prace oczyszczające, takie jak odkurzenie z luźnego brudu i pyłu oraz porządkowanie popielników i palenisk. Przeprowadzono także prace przy spoinach, z których usunięto luźne elementy, a braki uzupełniono gliną szamotową. Ostatnim etapem prac było zabezpieczenie żeliwnych i stalowych drzwiczek przed korozją.

The goal of the conservation procedures applied to the washing troughs and toilet bowls was to protect them, glue loose fragments, and fill in defects dating from after the war. The program also included the cleaning of surface stains that could have an active influence on the condition of the objects in the future, but this was done in a way that would not detract from the character resulting from function and location.

Tile stoves were a characteristic feature of the furnishing of prisoner rooms, and several are extant in the two blocks. They are made of white clay and firebrick covered with enameled ceramic tiles of various colors and decorative designs. The doors of the hearths and the ash boxes are cast iron, and several of the stoves are additionally furnished with steel-doored baking ovens halfway up the stove. The stoves that survived were in very poor condition. Almost all of them had defects in the form of missing or cracked tiles, traces of repairs from the time when the camp was in operation, and repeated fillings from after the war.

A thorough cleaning and dusting of loose dirt and particulates came first, and the ash boxes and hearths were put in order. Work was also done on the grouting, with loose fragments removed and defects filled with fire clay. The final stage of the work was to protect the iron and steel doors against corrosion.

61-62. Blok 3.
Piec kaflowy w izbie więźniarskiej.
Stan po pracach konserwatorskich.

Blok 3.
Tile stove in prisoner room
after conservation work.

Metal

W obu blokach znajdowało się wiele elementów metalowych: fragmenty historycznej instalacji wodnej, kanalizacyjnej, wentylacyjnej, otwory wyczystkowe kominów, a także elementy wyposażenia – balustrady klatek schodowych i dwoje metalowych drzwi w bloku 3 oraz metalowe elementy systemu spustowego górnopełuków.

63. Blok 3. Klatka schodowa. Część oryginalnej, pochodzącej z czasów budowy obiektu (1916-1918) instalacji elektrycznej firmy Faradit AG z Chemnitz. Puszka podtynkowa instalowana w miejscu połączenia przewodów elektrycznych.

Block 3. Staircase. Part of the original electrical installation by Faradit AG company from Chemnitz from the period when the block was built (1916-1918). The photograph shows a junction box installed under the plaster at a wiring intersection.

Celem prac konserwatorskich było zatrzymanie i ustabilizowanie procesów korozji oraz odpowiednie zabezpieczenie obiektów. Elementy metalowe często już w czasie funkcjonowania obozu zostały kilkakrotnie pokryte zabezpieczającymi warstwami antykorozyjnymi oraz malarskimi, które utraciły swoje właściwości ochronne.

Szczególne troską podczas prac związanych z konserwacją elementów metalowych objęte zostały nawarstwienia malarskie, traktowane nie tylko jako integralne składniki zabytkowych obiektów, ale i wewnątrz, w których się znajdują. Szczególną trudność stanowiło zachowanie nawarstwień malarskich pokrywających skorodowany metal, gdyż usunięcie produktów korozji wiązałoby się ze zniszczeniem historycznych warstw farby.

Instalacja wodna i kanalizacyjna, wykonana z rur żeliwnych i ceramicznych mocowanych do ścian metalowymi obejmami, zachowała się w stanie niekompletnym. Elementy metalowe były skorodowane, a nawarstwienia malarskie wykazywały dużą podatność na osypywanie się nawet przy najbliższym dotknięciu. Prace konserwatorskie skupiły się na oczyszczeniu elementów instalacji z produktów korozji przy jednoczesnym zachowaniu jak największej części nawarstwień malarskich.

There were many metal components in the two blocks: parts of the historic water, sewage, and ventilation installations, cleaning ports in the chimneys, and furnishings such as the banisters in the staircases, two metal doors in block 3, and metal components of the high tank toilet flushing systems.

Metal

The goal of the conservation work was to arrest and stabilize corrosive processes while protecting the objects in the appropriate way. As early as the time when the camp was in operation, many of the metal parts had been covered with layers of anti-corrosive coating and paint, which lost their protective qualities long ago.

During the conservation elements on the metal components, particular care was taken over the layers of paint, which were treated as an integral element not only of the historical objects but also of the interiors where they are found. A particular difficulty was preserving the layering of paint that covered corroded metal, where the removal of the products of corrosion would have meant the destruction of the historical paint layers.

The water and sewage installations, made of iron and ceramic pipes attached to the walls with metal clips, were preserved in an in-

64. Blok 3.
Drzwi metalowe na poddasze. Stan po pracach konserwatorskich.

Blok 3.
Metal door to the loft after conservation work.

65-66. Blok 3. Klatka schodowa. Stan zachowania warstw malarskich na metalowych elementach balustrady przed i po pracach konserwatorskich.

Block 3. Staircase.
Paint layers on metal parts of banisters before and after conservation work.

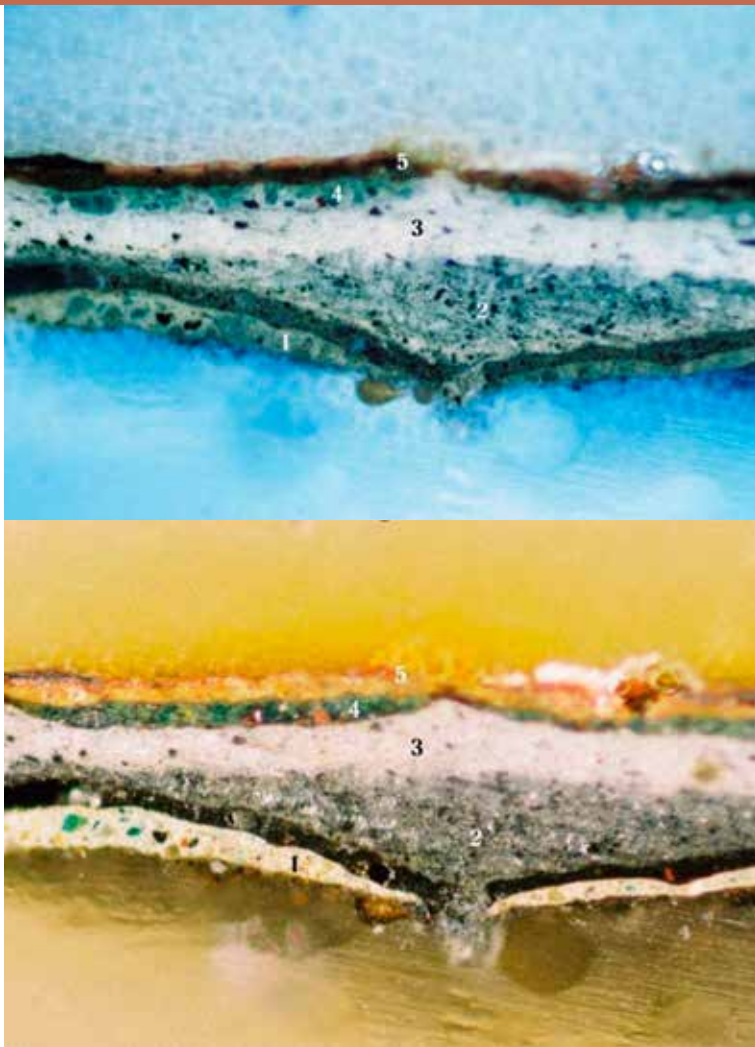
67. Blok 3. Bariierka klatki schodowej. Stan zachowania po pracach konserwatorskich.

Block 3. Banisters of the staircase before and after conservation work.

Przyjęto jedną metodę postępowania dla wszystkich, każdy element traktując jednak odrębnie.

W obu blokach zachowały się też historyczne balustrady klatek schodowych, zbudowane ze stalowych elementów – prętów, płaskowników i ceowników – łączonych nitami i spawami. Wszystkie elementy balustrad wielokrotnie przemaalowywano. Stan zachowania metalu był zadowalający, natomiast powłoki antykorozyjne oraz malarskie znajdowały się w bardzo złym stanie. Kolejne powłoki malarskie nakładane były na uszkodzone mechanicznie warstwy, dlatego też ich powierzchnia była niejednorodna i często dodatkowo zabrudzona.

Prace konserwatorskie przy metalowych elementach balustrad najlepiej oddają charakter problematyki tego typu zabiegów. Obejmują one wszystkie etapy zabezpieczania wielowarstwowych powłok malarskich na metalowej powierzchni, przy jednoczesnym poszanowaniu historycznej substancji oraz spełnieniu wymogów użytkowych i estetycznych.

68. Blok 3. Balustrada. Zdjęcie mikroskopowe przekroju warstw malarskich na elementach metalowych. Dzięki zdjęciu rozrózniono kilka warstw malarskich w różnych kolorach: 1 – jasnozielona, 2 – ciemnoszara, mocno zabrudzona, 3 – jasnoszara, prawie biała, 4 – zielona, 5 – czerwono-żółta. Badanie potwierdziło silną korozję podłoża wpływającą w sposób destrukcyjny na warstwy malarskie.

Block 3. Microscopic photograph of cross-section of paint layers on metal components of banisters. The photograph made it possible to distinguish several paint layers of different colors: 1 – light green, 2 – dark gray, badly soiled, 3 – light gray, almost white, 4 – green, 5 – reddish yellow. Examination confirmed the severe corrosion of the base, which had a destructive effect on paint layers.

complete state. The metal parts were corroded and the paint layering crumbled at the slightest touch. Conservation work concentrated on cleaning the components from the products of corrosion while at the same time retaining as much as possible of the paint layering. A single method was adopted, with each element nevertheless treated separately.

The historical banisters of the staircases, made of steel components—poles, bars, and C-profiles—were riveted or welded together. All the elements of the banisters had been painted over many times. The condition of the metal was acceptable, while the anti-corrosive coatings and paint were in very poor shape condition. Successive layers of paint had been applied over layers suffering from mechanical damage, which contributed to the unevenness and subsequent additional soiling of the surface.

Conservation work on the metal banister components offers the best possible example of the problems involved in procedures of this kind. They encompass every stage of protecting multiple layers of paint on a metal surface, while at the same time respecting the historical substance and meeting the requirements of use and aesthetics.

V

Podsumowanie

Summary

Podsumowanie

Trwająca ponad trzy lata konserwacja bloków 2 i 3 była jednym z najważniejszych w ostatnich latach projektów tego typu zrealizowanych w Państwowym Muzeum Auschwitz-Birkenau.

Ze względu na historyczną i dokumentalną wartość rezerwatowych obiektów warunki postawione wykonawcom prac były nadzwyczaj restrykcyjne. Konserwatorzy dzieł sztuki i specjaliści różnych dyscyplin pracowali pod stałym nadzorem inwestorskim, konserwatorskim i archeologicznym. Decyzje o metodach konserwacji oraz niuansach wynikających z różnorodnego charakteru zabezpieczanych elementów podejmowane były w drodze interdyscyplinarnych dyskusji. Bywały one trudne i nieoczywiste, a kompromisy uwzględnić musiały warunki bezpieczeństwa, zagadnienia ekspozycji oraz zawsze w pierwszej kolejności, zachowanie autentycznej materii i charakteru budynków – dokumentów historii.

Pieczołowitą opieką konserwatorów objęte zostały oba budynki oraz wszystkie elementy ich wyposażenia. I tak – skromne dekoracje ścienne, noszące ślady więźniarskich prycz, konserwowane były z nie mniejszą starannością niż starożytne freski, ceglane elewacje niczym gotycki wątek, liche deski podłóg – jak drewniane rzeźby. Konserwatorzy, powstrzymując się od wszelkich działań estetyzujących, wykazać musieli się jeszcze większą dyscypliną niż przy konserwacji dzieł sztuki. Każdy ślad związany z funkcjonowaniem bloków w czasie wojny: cokół uszkodzony w wyniku zbijania tynków, napis wyryty w cegle przez więźnia, rysunek na kominie, został dostrzeżony i zabezpieczony. Wszelkim działaniom, zarówno konserwatorskim, jak i budowlanym, towarzyszyła zasada minimalnej ingerencji.

Rezultatem prac jest zabezpieczenie i zapewnienie dalszego trwania obu blokom rezerwatowym. Przeprowadzona konserwacja zachowawcza pozwoli, także w przyszłości, poznawać historię tych budynków w ich autentycznej, niezmienionej formie.

70. Bloki więźniarskie od strony tzw. Alei Brzóz (Birkenallee). Stan aktualny.

Prisoner blocks from the direction of the “Avenue of the Birch Trees” (Birkenallee) today.

Summary

The conservation of blocks 2 and 3 lasted over three years and was one of the most important projects of its kind completed at the Auschwitz-Birkenau State Museum in recent years.

In view of the historical and documentary value of these buildings, left in their original state, the preservationists worked under highly restrictive conditions. Art conservators and specialists in various disciplines worked under the constant supervision of the investor, conservators, and archaeologists. Decisions about conservation methods and the nuances resulting from the varied nature of the components under protection were made in interdisciplinary discussions. They were sometimes difficult and far from clear-cut, and compromises had to take account of the conditions of protection and exhibition, as well as preserving the authentic material and nature of the buildings as historical documents—always the highest priority.

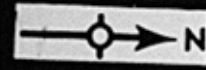
The conservators treated both buildings, and all their furnishings, with the most scrupulous care. The simple wall decorations, bearing marks from the prisoners' bunks, were conserved no less painstakingly than ancient frescoes, the elevations like Gothic brick courses, and the flimsy floorboards like wooden sculptures. Refraining from the slightest aestheticizing touch, the conservators had to show even greater discipline than during the restoration of works of art. Each trace connected with the functioning of the blocks during wartime—a plinth damaged after the removal of plaster, an inscription scratched onto a brick by a prisoner, a drawing on a chimney—was identified and protected. All work, whether conservation or construction, followed the rule of minimal intervention.

The result of the work is the protection of both of these original blocks, and the assurance that they will endure. The preservative conservation will make it possible to learn in the future about the history of these buildings in their authentic, unaltered form.

VI

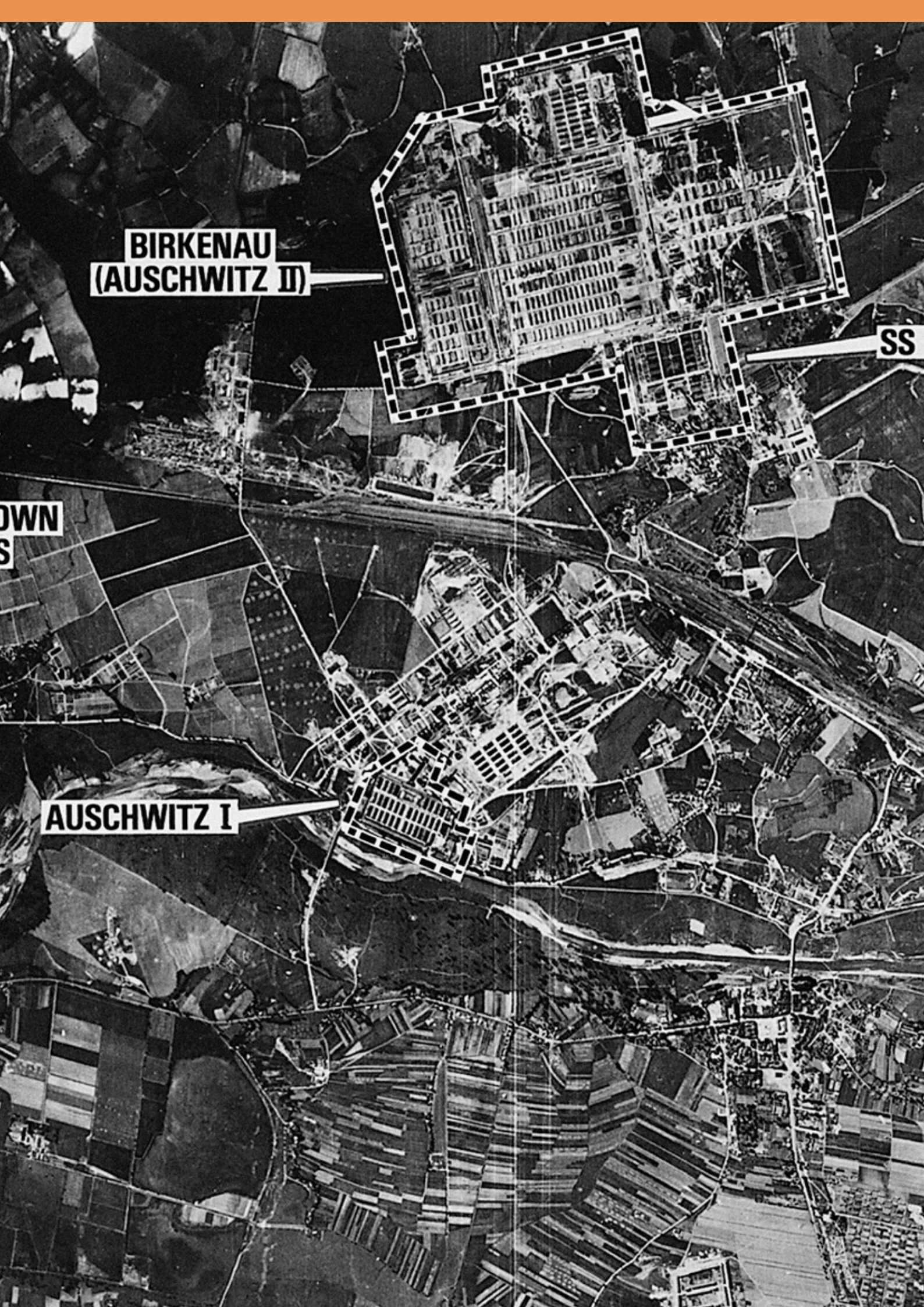
Rys historyczny

A historical sketch

**BODY ASHES THROWN
INTO MARSHES**

SOLA RIVER

**BIRKENAU
(AUSCHWITZ II)**

SS

**DOWN
S**

AUSCHWITZ I

Bloki 2 i 3, wchodzące później w skład niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady Auschwitz I, wzniesione zostały przez władze austriackie w latach 1916-1918. Były one częścią kompleksu kilkunastu budynków przeznaczonych do zakwaterowania emigrantów zarobkowych z Galicji Zachodniej. W latach następnych w obiektach tych mieściły się mieszkania dla przymusowych przesiedleńców z Zaolzia oraz koszary Wojska Polskiego (1925-1939).

Bloki 2 i 3 w obozie Auschwitz I

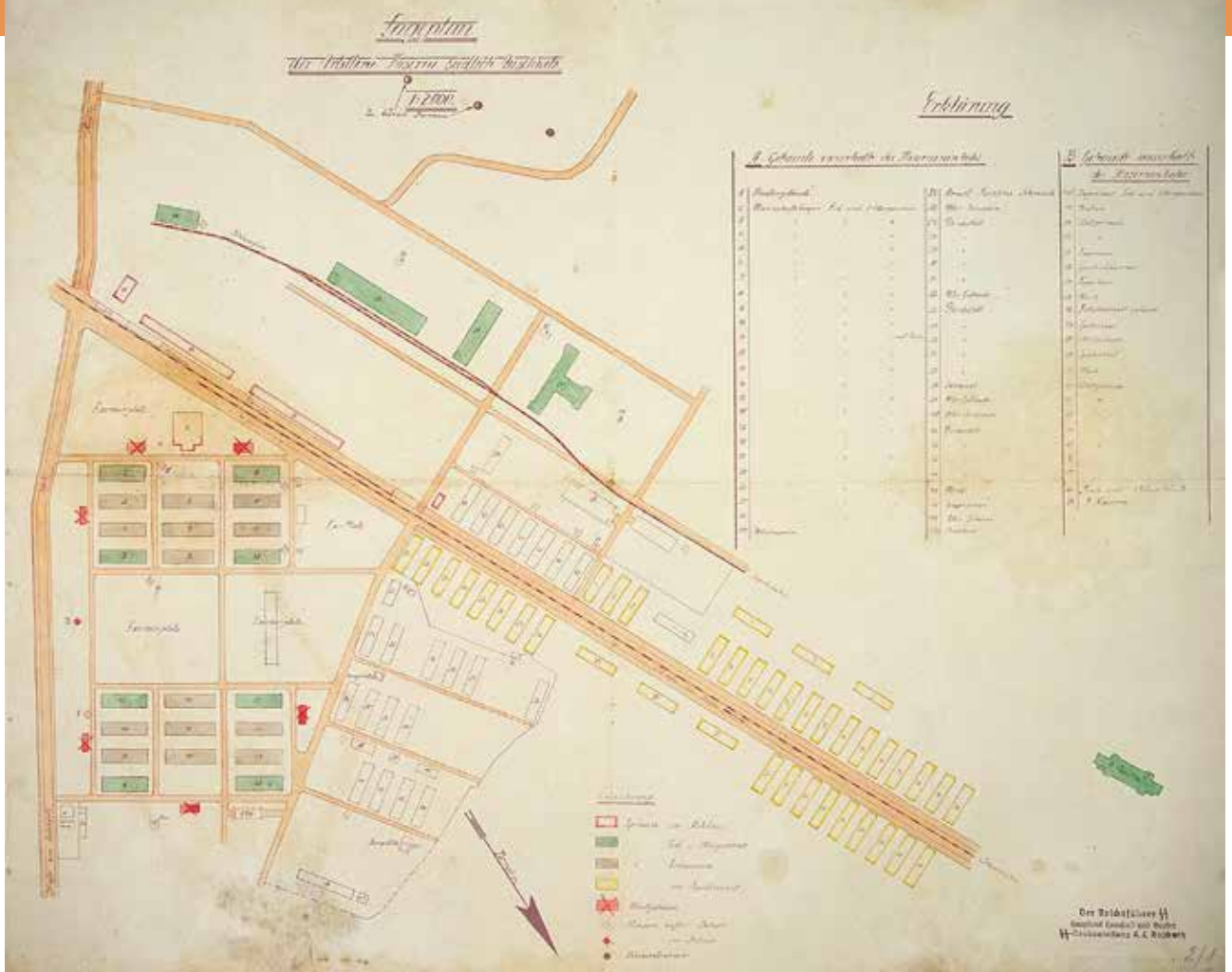
Wraz z wybuchem II wojny światowej i po rozpoczęciu niemieckiej okupacji tych ziem, byłe koszary przekazane zostały pod zarząd Wehrmachtu. We wrześniu 1939 r. zorganizowano tu tymczasowo obóz dla polskich jeńców wojennych. Przez kolejnych kilka miesięcy budynki pozostawały opuszczone i niewykorzystane.

Pierwsze prace mające przygotować dawne koszary do pełnienia funkcji obozu koncentracyjnego rozpoczęły się w kwietniu 1940 r. W czasie funkcjonowania obozu Auschwitz bloki 2 i 3 pełniły głównie funkcję mieszkalną. W każdym z nich przebywało przeciętnie od sześciuset do ponad tysiąca więźniów. Niektóre pomieszczenia pełniły także różne funkcje gospodarcze i administracyjne.

72. Bloki Auschwitz I. Fotografia wykonana przez SS.

Blocks of the Auschwitz I camp.
Photograph taken by the SS.

73. Plan obozu Auschwitz I z 1940 r. sporządzony na potrzeby SS. Budynki piętrowe zaznaczono na zielono.

Map of the Auschwitz I camp of 1940, drawn up for the SS. Two-story buildings marked in green.

The Austrians built blocks 2 and 3, which later became part of the Nazi German concentration and extermination camp - Auschwitz I, in 1916-1918. They were part of a complex of more than a dozen buildings designated as housing for economic emigrants from Western Galicia. In the following years they served as quarters for forced migrants from Zaolzie and as barracks for the Polish Army (1925-1939).

Blocks 2 and 3 in Auschwitz I camp

When World War II broke out and the Germans occupied the area, the former barracks came under the administration of the Wehrmacht. In September 1939, a temporary camp for Polish prisoners of war was set up here. Afterwards, the buildings were vacant and unused for several months.

The first work intended to prepare the old barracks for use as a concentration camp began in April 1940. When the Auschwitz camp was in operation, blocks 2 and 3 functioned mainly as living quarters. Each of them contained an average of 600 to more than 1,000 prisoners. Some of the rooms also served economic and administrative purposes.

74. Bloki 1-3. Stan po wyzwoleniu obozu w 1945 r. Pomiędzy blokami 1 i 2 widoczna nieistniejąca już łaźnia obozowa.

Blocks 1-3 after the liberation of the camp in 1945. The camp bathhouse (no longer standing) visible between blocks 1 and 2.

Rys historyczny obozu Auschwitz

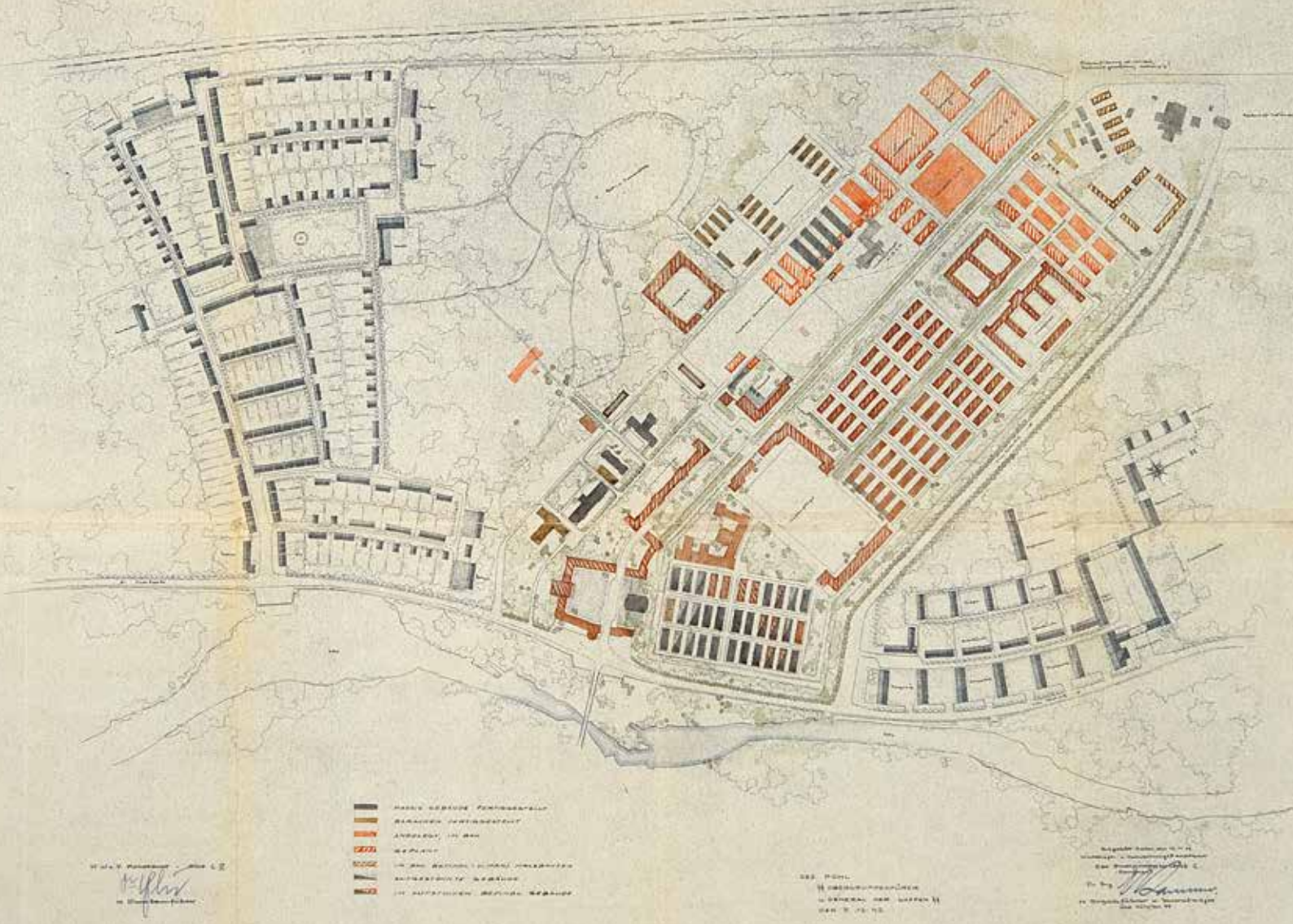
Obóz Auschwitz, którego załóżek stanowiły 22 murowane budynki przedwojennych koszar wojskowych, w miarę upływu czasu systematycznie rozrastał się przestrzennie i organizacyjnie. W szczytowym okresie swego rozwoju, latem 1944 r., kompleks obejmował trzy obozy główne: Auschwitz I, Auschwitz II-Birkenau, Auschwitz III-Monowitz oraz ponad 40 obozów filialnych rozrzuconych w promieniu kilkuset kilometrów. W tym czasie we wszystkich obozach Auschwitz przebywało około 135 tys. ludzi (105 tys. zarejestrowanych i około 30 tys. niezarejestrowanych), czyli 25% więźniów wszystkich obozów koncentracyjnych (525 tys.).

Biorąc pod uwagę funkcje, jakie pełnił ten obóz, można dojść do wniosku, że przeszedł on w ciągu blisko pięciu lat swego istnienia znaczącą ewolucję: od koncepcji obozu kwarantanny, która legła u podstaw decyzji o założeniu w 1940 r. (lecz nigdy nie weszła w stadium realizacji), poprzez obóz koncentracyjny dla więźniów politycznych do największego ośrodka masowej zagłady europejskich Żydów.

W Auschwitz Niemcy zgladzili co najmniej 1,1 mln ludzi, głównie Żydów, a także Polaków, Romów, jeńców sowieckich i osób innej narodowości.

Der Bauschein zeigt die Erweiterung des Lager- und Lagerplatzes
auf dem Gelände des Konzentrationslagers Auschwitz I. Die Erweiterung
besteht aus vier neuen Blocken, die an die bestehenden Blocken
angeschlossen sind. Die Erweiterung ist in der Zeichnung durch
die verschiedenen Farben und Linienarten dargestellt. Die
Erweiterung ist in der Zeichnung durch die verschiedenen
Farben und Linienarten dargestellt.

Ausführungsplan 1:1000 – 1942

75. Plan rozbudowy obozu Auschwitz przygotowany przez SS w 1942 r.:

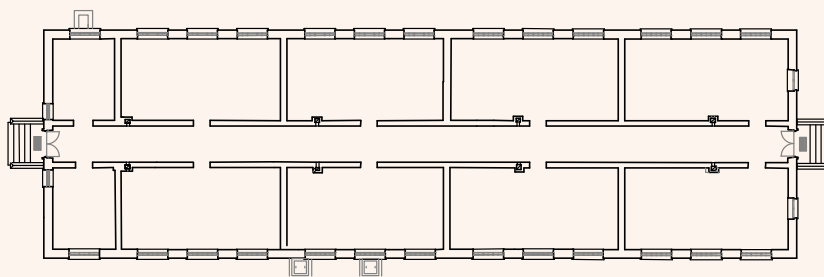
1942 plan for the expansion of Auschwitz:

- piętrowe bloki istniejące
two-story blocks
- bloki w trakcie nadbudowy piętra (w tym blok 2)
buildings in the course of having an upper story added
(including block 2)
- obiekty planowane do realizacji w przyszłości
(np. cztery bloki więźniarskie w miejscu kuchni obozowej –
niezrealizowane)
buildings planned for future construction
(for instance, four residential blocks—never erected—in
place of the camp kitchen)

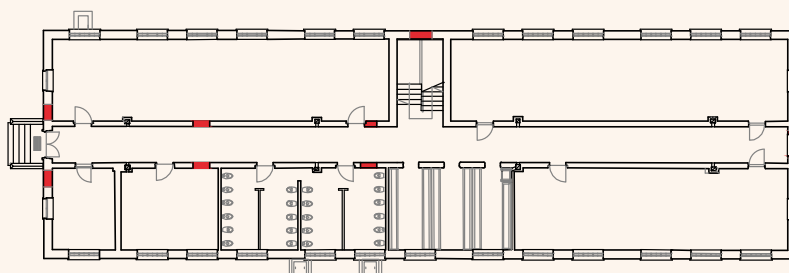
76. Blok 2. Rzuty parteru sprzed 1939 r. i z okresu funkcjonowania obozu (odpowiada im stan aktualny):

Block 2. Ground-floor plans comparing the layout of rooms before 1939 and during the period when the camp was in operation.

 widoczne zamurowania z okresu 1940-1945
visible masonry from 1940-1945 period

Blok 2, parter przed 1939 r.
Block 2, ground-floor before 1939

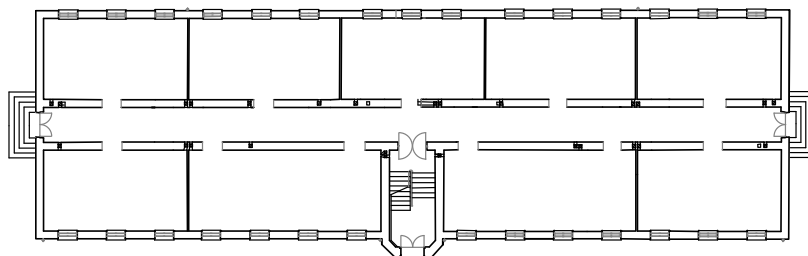

Blok 2, parter, stan aktualny
Block 2, ground-floor, today

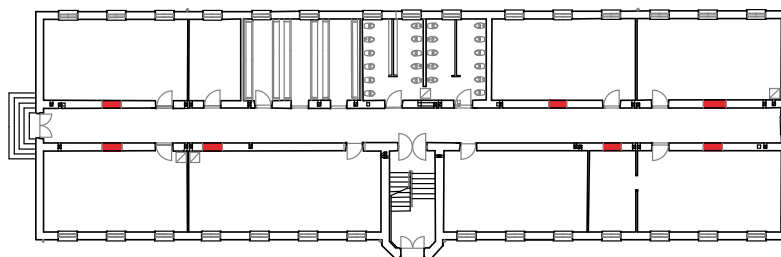
77. Blok 3. Rzuty parteru sprzed 1939 r. i z okresu funkcjonowania obozu (odpowiada im stan aktualny):

Block 3. Ground-floor plans comparing the layout of rooms before 1939 and during the period when the camp was in operation.

 widoczne zamurowania z okresu 1940-1945
visible masonry from 1940-1945 period

Blok 3, parter przed 1939 r.
Block 3, ground-floor before 1939

Blok 3, parter, stan aktualny
Block 3, ground-floor, today

78. Bloki więźniarskie od strony tzw. Alei Brzóz (Birkenallee). Zdjęcie wykonane przez esesmana Dietricha Kammana w 1944 r.

Photograph by SS man Dietrich Kamman, 1944, of prisoner blocks from the direction of the "Avenue of the Birch Trees" (Birkenallee).

Historical sketch of the Auschwitz camp

The Auschwitz camp, which began as 22 prewar brick buildings of army barracks, underwent systematic expansion in spatial and organizational terms. At the peak of its size in the summer of 1944, it consisted of three main camps: Auschwitz I, Auschwitz II-Birkenau, and Auschwitz III-Monowitz, as well as more than 40 subcamps scattered within a radius of several hundred kilometers. At this time there were about 135,000 people (105,000 registered and about 30,000 unregistered) in the Auschwitz camp complex, which made up a quarter of the total number of prisoners in all concentration camps (525,000).

Taking into account the functions of this camp, one might conclude that it underwent considerable evolution in the five years of its existence, from the quarantine camp that served as the basis for the decision to open the camp in 1940 (but was never realized), through a concentration camp for political prisoners, to the largest center for the mass extermination of the European Jews.

The Germans killed at least 1.1 million people in Auschwitz, mostly Jews but also Poles, Roma, Soviet prisoners of war, and people of other nationalities.

Historia bloku 2 w obozie Auschwitz I

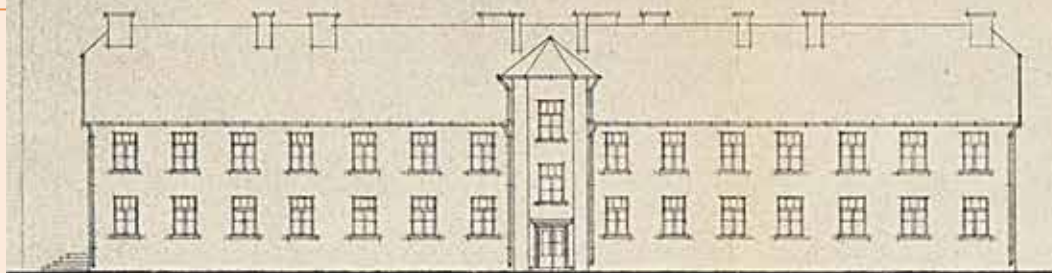
20 VI 1940	<p>Zakwaterowanie w bloku 2 transportu więźniów z Nowego Wiśnicza, a następnie – z pierwszych transportów śląskich. W bloku nie było jeszcze instalacji wodnej i kanalizacyjnej, dlatego na noc ustawiano na korytarzu beczki i wiadra, które służyły więźniom za ubikację. W głębi korytarza mieściła się kancelaria bloku i stolarnia.</p> <p>W tym czasie pomiędzy blokami 1 i 2 ustawiono prowizoryczną kuchnię z dachem wspartym na słupach oraz warsztat ślusarski i kuźnię, a pomiędzy blokami 2 i 3 – zadaszoną latrynę.</p>
X 1940	<p>Przeprowadzono prace budowlane związane ze skuciem tynków zewnętrznych i obniżeniem terenu obozu (przebudowa schodów prowadzących do bloku, zamurowanie okienek w strefie cokołowej). Pomiędzy blokami 1 i 2 (na miejscu kuchni) zbudowano łaźnię obozową.</p>
koniec 1940	<p>W kilku wyodrębnionych salach bloku 2 utworzono kwarantannę dla nowo przybyłych więźniów.</p>
1941	<p>W pierwszej połowie roku wprowadzono do bloku instalację wodno-kanalizacyjną, a do końca roku zorganizowano i wyposażono umywalnie oraz sanitariaty.</p>
II 1941	<p>Rozpoczęto stopniowe wprowadzanie wyposażenia w postaci drewnianych prycz, opalanych węglem pieców kaflowych, drewnianych szaf i stołów oraz stołków.</p>
X 1941-III 1942	<p>W dziewięciu blokach obozu macierzystego (m.in. blokach 2 i 3) wyodrębniono obóz dla 10 000 jeńców radzieckich.</p>
III-X 1942	<p>W blokach 1-10 utworzono oddział kobiecy (Frauenabteilung), który oddzielono murem od reszty obozu. 26 marca 1942 r. przybył tam pierwszy transport więźniarek, które w bloku 2 – pełniącym funkcję bloku nowo przybyłych (Zugangsblock) – poddawane były procedurom związanym z przyjęciem do obozu.</p>
III-X 1942	<p>Nadbudowa piętra w bloku prowadzona przez cywilną firmę Lenz, przy wykorzystaniu cegieł pochodzących z rozbiórki znajdujących się w okolicy gospodarstw wysiedlonych Polaków. Podczas nadbudowy wprowadzono żelbetową klatkę schodową oraz ceramiczno-żelbetowe stropy nad piętrem, dzięki czemu również poddasze mogło być wykorzystane do zakwaterowania więźniów. Prawdopodobnie w tym samym czasie przebudowano otwory okienne w południowo-wschodniej ścianie szczytowej.</p>
1942-1945	<p>W okresie funkcjonowania obozu w bloku kwaterowano różne grupy więźniów, m.in. transport z Zagłębia Dąbrowskiego (X 1942) czy transporty więźniów politycznych z miast śląskich (II 1943). W lutym 1943 r. komendantura nakazała opróżnić piętro bloku 2 ze względu na panującą tam epidemię tyfusu plamistego. We wrześniu 1943 r. na strychu bloku umieszczono mężczyzn, kobiety i dzieci z transportu z Zaolzia, których po dobie wyprowadzono z obozu w nieznanym kierunku. W miesiąc później również na strychu bloku umieszczono ok. 400 krańcowo wyczerpanych Żydów przeznaczonych na śmierć w komorach gazowych.</p>
1944	<p>W jednej z sal na piętrze kilkakrotnie wyświetlano filmy propagandowe, odbywały się też koncerty i próby orkiestry obozowej.</p>
27 I 1945	<p>Wyzwolenie obozu.</p>

History of block 2 in the Auschwitz I camp

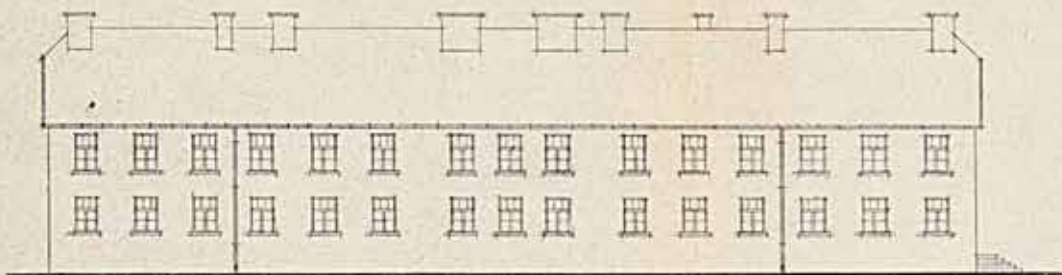
June 20 1940	A transport of prisoners from Nowy Wiśnicz quartered in block 2, followed by the first of the Silesian transports. There are not yet any water or sewage installations in the block, and for this reason barrels and pails are set out in the corridors at night to serve the prisoners as toilets. The block office and a woodworking shop are located at the far end of the corridor. It is more or less at this time that a provisional kitchen with a roof supported on poles and a metalworking shop and a smithy are set up between blocks 1 and 2, and a roofed latrine between blocks 2 and 3.
Oct 1940	Construction work carried on in connection with the removal of external plaster and lowering the camp ground level (rebuilding of stairs leading up to the block, immuring small windows at the base of the wall). Camp bathhouse erected between blocks 1 and 2 (in place of the kitchen).
late 1940	Quarantine for newly arrived prisoners established in several rooms set aside for this purpose in block 2.
1941	Plumbing installed in the block before mid-year, washrooms and toilets organized and equipped by the end of the year.
Feb 1941	Gradual installation of furnishings in the form of wooden bunks, coal-fired tile stoves, wooden wardrobes, and tables with stools.
Oct 1941-March 1942	Ten blocks in the main camp (including blocks 2 and 3) set aside as a camp for 10,000 Soviet POWs.
March-Oct 1942	Women's division (Frauenabteilung) created in blocks 1 – 10 and separated from the rest of the camp by a wall. The first transport of women prisoners arrives on March 26, 1942, and is subjected to procedures associated with registration into the camp in block 2, which functions as a block for new arrivals (Zugangsblok).
March-Oct 1942	Addition of a second story by the civilian Lenz Company, using bricks obtained from the demolition of nearby buildings belonging to expelled Poles. Reinforced concrete staircase and ceramic-reinforced concrete ceiling installed above the second story, thanks to which the loft could also be used for housing prisoners. Window openings in the southeast loft wall probably rebuilt at this time.
1942-1945	During the period of the operation of the camp, various groups of prisoners quartered in the block including a transport from the Dąbrowskie Basin (Oct 1942) and transports of political prisoners from Silesian cities (Feb 1943). In February 1943, the commandant's office orders block 2 emptied because of its infestation by a typhoid epidemic. Men, women, and children from a transport from Zaolzie placed in the loft of the block in September 1943, before being led out of the camp in an unknown direction a day later. A month after that, about 400 terminally exhausted Jews, designated for death in the gas chambers, are quartered in the loft.
1944	Propaganda films screened in one of the ground-floor rooms on several occasions; concerts and rehearsals by the camp orchestra also held there.
Jan 27 1945	Liberation.

79. Blok 3.
Inwentaryzacja
bloku sporządzona
w 1942 roku.

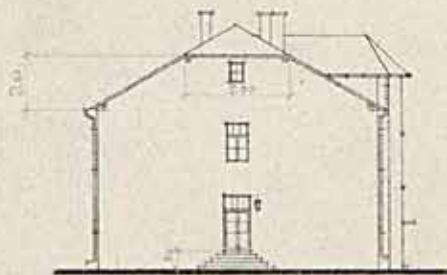
Block 3.
Visual documentation
of block 3 drawn up
in 1942.

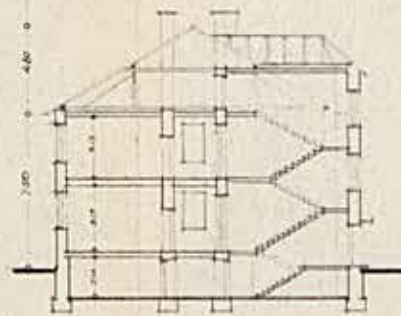
VORDERANSICHT

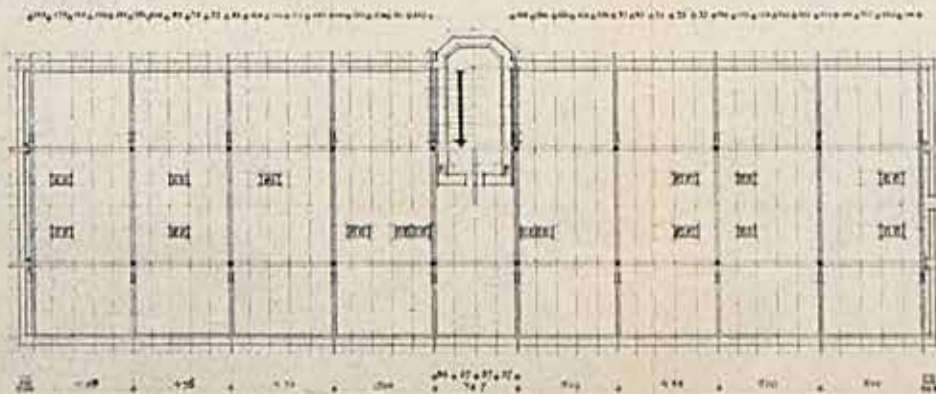
RÜCKANSICHT

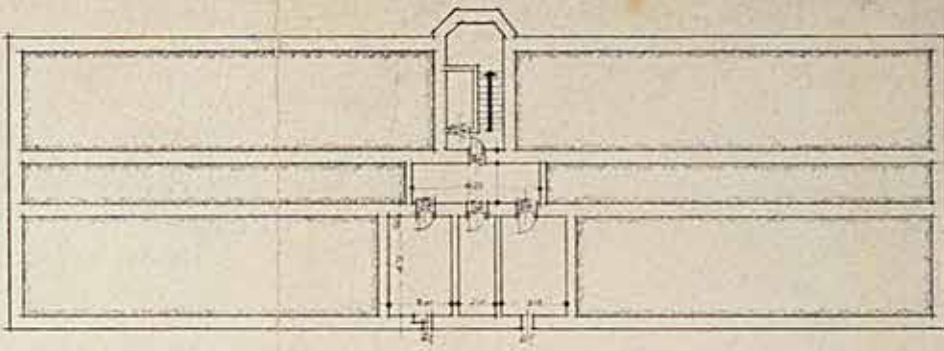
SEITENANSICHT

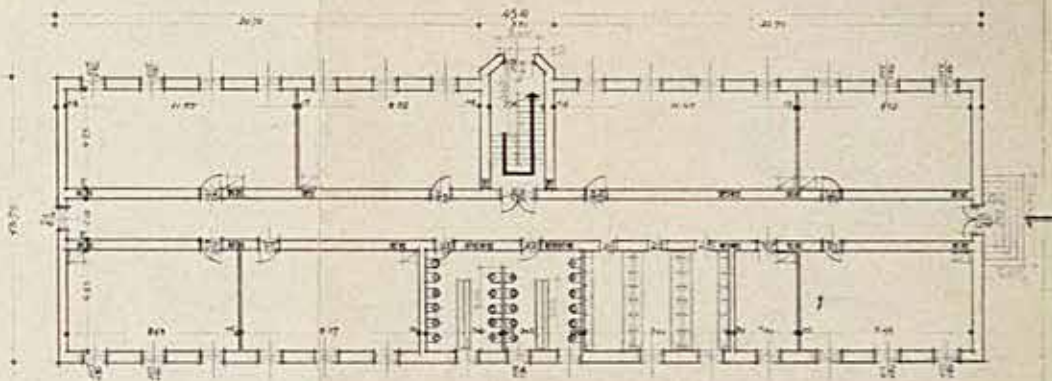
SCHNITT

DACHGESCHOSS

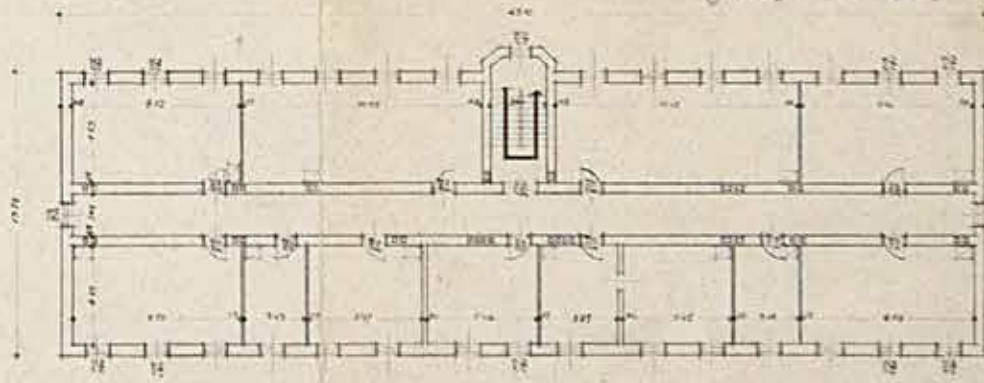

KELLER UND FUNDAMENTE

ERDGESCHOSS

Inlands -

ÜBERGESCHOSS

BESTANDAUFNAHME

DES GEBÄUDES
BLOCK 3

Engineering 20 J.
NR. 13. BW 20 J.
Gebuch
unter Nr. 7312/9.1242

Bestandnahme des Gebäudes 13. (5)

BESTANDAUFNAHME GEB. 13.

1:200 1026

HÄFTL. NR. 13336 / 12242 10

Beigeb

Am...

Historia bloku 3 w obozie Auschwitz I

VII 1940	W bloku 3 zakwaterowano pierwszą dużą grupę więźniów. Blok, podobnie jak inne piętrowe obiekty, podzielony został na dwie jednostki administracyjne: parter nr 3 i piętro nr 3a.
1940	W bloku 3 zakwaterowane były liczne komanda robocze. Część pomieszczeń zajmowali w tym czasie młodociani więźniowie skierowani do prac rzemieślniczych, rzekomo w celu przyuczenia do zawodu (murarstwa). W sierpniu w bloku utworzono karną kompanię (Strafkompanie – SK), w skład której wchodził Żydzi i księża wykorzystywani do szczególnie ciężkich i wyniszczających prac.
X 1940	Przeprowadzone zostały prace budowlane związane ze skuciem tynków zewnętrznych i obniżeniem terenu obozu, co spowodowało konieczność przebudowy schodów prowadzących na parter. W tym czasie nastąpiła również reorganizacja wnętrza parteru – przesuwanie ścian i otworów drzwiowych.
1941	W połowie roku do bloku wprowadzono instalację wodno-kanalizacyjną, a na przełomie 1941/1942 roku rozpoczęto przebudowę w celu zainstalowania urządzeń sanitarnych.
X 1941-III 1942	W okresie funkcjonowania w Auschwitz obozu radzieckich jeńców wojennych wśród tej grupy więźniów odnotowano bardzo wysoką śmiertelność (nawet 300 zgonów dziennie). Przed spaleniem ciała przechowywano w piwnicach bloku 3. Nieliczną grupę jeńców radzieckich pozostałą przy życiu przeniesiono w marcu 1942 r. do Birkenau.
III 1942-VII 1943	Blok 3 wchodził w skład nowo utworzonego oddziału kobiecego, w którym pełnił funkcję szpitala (Häftlingskrankenbau). Co pewien czas w szpitalu miały miejsce selekcje, po których wybrane więźniarki uśmiercano dosercowym zastrzykiem fenolu, a ciała składowano w piwnicy.
1942-1943	Na piętrze bloku 3 mieściły się komory gazowe do dezynfekcji odzieży cyklonem B. Obok pomieszczeń do dezynfekcji wydzielono również magazyn butów, pokój blokowego i sztuby dla więźniów pracujących w komorach dezynfekcyjnych. Na jesieni 1943 r. komory zostały zlikwidowane, a w pomieszczeniach tych zakwaterowano powtórnie więźniów.
II 1943	Na parterze bloku zorganizowano magazyn paczek (Postpaketstelle) przesyłanych więźniom przez rodziny. Na powierzchni około 1/3 parteru rozpakowywano, kontrolowano i segregowano paczki przekazując je potem do odpowiednich bloków dla więźniów.
27 I 1945	Wyzwolenie obozu.

History of block 3 in the Auschwitz I camp

July 1940	First large group of prisoners quartered in block 3. Like other two-story blocks, this one is divided into two administrative units: ground floor as no. 3 and second floor as no. 3a.
1940	Numerous labor details quartered in block 3. Young prisoners assigned to artisan labor, allegedly intended to teach them a trade (bricklaying) occupy some of the rooms. In August, the penal company (Strafkompanie – SK), made up of Jews and priests assigned to especially backbreaking, destructive labor, is created in this block.
Oct 1940	Construction work in connection with the removal of external plastering and lowering the ground level in the camp, which makes it necessary to rebuild the stairs leading up to the ground floor. At this time, the interior of the ground floor is also reorganized by moving partition walls and doorways.
1941	Plumbing installed in the block by mid-year, and adaptation work for the purpose of installing sanitary equipment begins at the turn of 1941 and 1942.
Oct 1941-March 1942	During the time that the camp for Soviet POWs is in operation in Auschwitz, an extremely high death rate is noted for this group of prisoners (up to 300 deaths per day). Before being burned, the bodies are stored in the cellars of block 3. The small group of Soviet POWs who remain alive is transferred to Birkenau in March 1942.
March 1942-July 1943	Block 3 is part of the newly created women's division, in which it functions as a prisoner hospital (Häftlingskrankenbau). Every so often, the hospital is the site of selections during which women prisoners are put to death by lethal injections of phenol to the heart, and the bodies are stored in the cellars.
1942-1943	Gas chambers for disinfecting clothing with Zyklon B located upstairs in block 3. Storage space for shoes, a small room for the block senior, and a room for prisoners working in the disinfection chambers are divided off next to the chambers. The chambers are liquidated in the fall of 1943 and prisoners are once again quartered in these rooms.
Feb 1943	Storage space for parcels (Postpaketstelle) organized on the ground floor of the block for parcels mailed to prisoners by their families. In a space representing about one-third of the ground floor, the parcels are unpacked, inspected, and segregated before being sent to the various blocks for distribution to prisoners.
Jan 27 1945	Liberation.

VII

Zespół prowadzący projekt
Project Team

Zespół prowadzący projekt Project Team

Małgorzata Cembala, Zofia Drabczyk, Alicja Janik, Anna Łopuska, Ewelina Pawlak, Ewelina Płachta, Barbara Serafin, Marta Stefanicka, Magdalena Tabak, Monika Warzecha

Wykonawca prac / Contractor

Konsorcjum w składzie:
Międzyuczelniany Instytut Konserwacji i Restauracji
Dzieł Sztuki (Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie
i Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie)
oraz Zakład Remontowo-Budowlany Jurexbud,
Jerzy Frąckowiak, Gniezno

Opisy zdjęć stron tytułowych rozdziałów Description of photographs on title pages of chapters

I	Widok na dachy bloków więźniarskich byłego obozu Auschwitz I. Stan aktualny. Current view on roof tops of the prisoner blocks of the former Auschwitz I camp.
II	Blok 3. Korytarz. Stan po pracach konserwatorskich. Block 3. Corridor after conservation work.
III	Blok 2. Izba więźniarska z malarską dekoracją ścian. Stan po pracach konserwatorskich. Block 2. Prisoner room with decorative paint on walls after conservation work.
IV	Blok 2. Klatka schodowa. Stan po pracach konserwatorskich. Block 2. Staircase after conservation work.
V	Blok 3. Tzw. gaskammera. Dwie połączone izby więźniarskie, pełniące tymczasowo w 1943 r. rolę komór do dezynfekcji odzieży gazem cyklon B. Jego użycie pozostawiło widoczne na ścianach przebarwienia w kolorze niebieskim. Okrągły otwór w tle to wentylator, służący do opróżniania pomieszczeń z gazu po dezynfekcji Block 3. The “gaskammer”— two prisoner rooms joined together to serve in 1943 as a provisional chamber for disinfecting clothing with Zyklon B. Its use resulted in the blue coloration visible on the walls. The round opening in the background is a vent serving to clear the room of gas following disinfection.

VI Zdjęcie lotnicze Auschwitz I i Auschwitz II–
–Birkenau wykonane przez aliantów w 1944 r.
Aerial photograph of the Auschwitz I and Auschwitz II–
–Birkenau camps taken by the Allies in 1944.

VII Blok 3. Drzwi z klatki schodowej na korytarz.
Stan po pracach konserwatorskich.
Block 3. Door between staircase and corridor,
after conservation work.

Autorzy zdjęć (numer zdjęcia) Photographs by (number of photographs)

Dariusz Dorosz (56, 59); Zofia Drabczyk (14); Tomasz Irzyk (49, 53); Oliwia Juras (6, 8, 10, 12, 13, 15-21, 24-26, 28, 30, 32-35, 37, 43, 46, 47, 51, 54, 60-62, 64, 66, 67, 76, 77, 80, 81); Bożena Opiłło (23); Tomasz Pieleśz (22, 29, 38, 39, 48, 50, 55); Rafał Pióro (3, 4, 9, 11, 31, 36, 52, 57, 58, 63, 69, 70); Wit Podczerwiński (1, 44, 45); Zuzanna Rozłucka (68); Paweł Sawicki (2); Mieczysław Stec (40-42); Robert Szewczyk (65)

Zdjęcie na okładce Photograph on the cover

Marek Kocjan

Zdjęcia archiwalne ze zbiorów
Archiwum Państwowego Muzeum
Auschwitz–Birkenau
Archival photographs from The Archives
of the Auschwitz–Birkenau State Museum
(5, 7, 27, 71-75, 78, 79)

**Strony internetowe instytucji
zaangażowanych w realizację projektu**
Websites of the institutions involved
to implement the project

www.mrr.gov.pl
www.mkidn.gov.pl
www.wvpe.gov.pl
www.auschwitz.org

Wydawca / Published by

© Państwowe Muzeum
Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, 2013

ul. Więźniów Oświęcimia 20, 32-603 Oświęcim, Polska
tel. / phone: +48 33 844 8003, fax +48 33 843 1862
e-mail: muzeum@auschwitz.org, www.auschwitz.org

Numer w Państwowym Rejestrze Muzeów:
DM -IV/PRM/25/98

Teksty / Texts by

Oliwia Juras (Część konserwatorska)
Oliwia Juras, Piotr Setkiewicz (Część historyczna)
Anna Łopuska (Podsumowanie)

Wybór i opisy zdjęć
Selection and Description of Photographs by

Bartosz Bartyzel, Oliwia Juras,
Agnieszka Tanistra-Różanowska

Redakcja / Editor

Bartosz Bartyzel, Beata Juszczyk, Gabriela Nikliborc,
Paweł Sawicki, Agnieszka Tanistra-Różanowska

Tłumaczenie / Translation by

William Brand

Okładka i projekt graficzny

Cover and Design by
Agnieszka Matuła, Grafikon

81. Blok 3. Warstwy malarskie.
Stan po pracach konserwatorskich.

Block 3.
Paint layers after conservation work.

**INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Ministerstwo
Kultur
i Dziedzictwa
Narodowego.**

Miejsce Pamięci
Auschwitz
Birkenau
Państwowe Muzeum

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

